

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Štěpán Balík

Rizikové sexuální chování u žáků 2. stupně základních škol a víceletých gymnázií

Olomouc 2022

Vedoucí práce: doc. PhDr. René Szotkowski, Ph. D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Rizikové sexuální chování u žáků 2. stupně základních škol a víceletých gymnázií“ vypracoval samostatně a vycházel jsem pouze z uvedených zdrojů a literatury.

V Olomouci dne 20.04.2022

.....
Štěpán Balík

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Renému Szotkowskému, Ph. D. za odborné vedení mojí bakalářské práce a za poskytnutí užitečných rad během jejího zpracování. Také děkuji ředitelům a učitelům škol, ve kterých jsem prováděl výzkumné šetření, za jejich vstřícnost a ochotu ke spolupráci.

Obsah

ÚVOD	6
STANOVENÍ CÍLŮ	8
I TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ	10
1.1 Vymezení základních pojmů	11
1.2. Původ a dělení rizikového chování a sociální patologie.....	12
1.2.1 Teorie vzniku rizikového chování.....	12
1.2.2. Typy rizikového chování.....	14
2. RIZIKOVÉ SEXUÁLNÍ CHOVÁNÍ	16
2.1 Sexualita.....	16
2.2 Projevy rizikového sexuálního chování	17
2.2.1 Předčasný začátek pohlavního života.....	17
2.2.2 Vysoká frekvence pohlavních styků, promiskuita, prostituční chování a styk bez použití kondomu.....	19
2.2.3 Prezentování vlastních explicitně erotických materiálů na internetu.....	19
2.3 Rizikové sexuální chování v kurikulu 2. stupně	21
3. VÝVOJOVÁ CHARAKTERISTIKA ŽÁKŮ 2. STUPNĚ ZÁKLADNÍCH ŠKOL A VÍCELETÝCH GYMNAZIÍ	22
3.1 Vývoj sexuality v adolescenci	22
4. PRIMÁRNÍ PREVENCE RIZIKOVÉHO SEXUÁLNÍHO CHOVÁNÍ.....	24
4.1. Strategické, koncepční a metodické dokumenty primární prevence rizikového chování	25
4.2 Školská primární prevence rizikového sexuálního chování.....	26
4.3 Preventivní programy rizikového sexuálního chování	28
II EMPIRICKÁ ČÁST.....	31
5. AKTUÁLNÍ STAV ZKOUMANÉ PROBLEMATIKY	32
6. VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	34
6.1 Cíle a otázky výzkumného šetření	34
6.2 Výběr vzorku do výzkumného šetření	35
6.3 Metoda výzkumného šetření	37
7. VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	40
8. DISKUSE A ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	52

ZÁVĚR.....	56
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	58
SEZNAM ZKRATEK.....	67
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	68
SEZNAM PŘÍLOH.....	70
ANOTACE	

Úvod

Sexualita je jednou ze základních lidských vlastností a potřeb, která se v běžném životě objevuje téměř dennodenně a její projevy nazýváme sexuálním chováním. Člověk takové chování prozkoumává od narození až do stáří, během čehož je ovlivňován fyziologickými změnami, endokrinními žlázami, ale také genetickými předpoklady, emocemi a vnějšími sociální vlivy. K sexuálnímu chování má člověk různé motivace, které se mohou široce lišit, od potřeby rozmnožení se až po touhu po fyzickém a psychickém uspokojení. Je běžnou praxí nahlížet v těchto ohledech na děti jako na asexuální stvoření, kterých se nic intimního až do dosažení určitého věku netýká. To je však klamná představa a sexuální chování je skutečně do určité míry praktikováno už malými dětmi předškolního věku. Jako s každým lidským chováním se i s tímto pojí rizika, která ho mohou činit nebezpečným nebo neprospěšným jak pro jedince, tak i pro celou společnost. Právě tímto rizikovým sexuálním chováním se budeme v naší bakalářské práci zabývat.

Rizikové sexuální chování je posuzováno podle míry rizika, kterému je vystaven jak samotný jedinec, tak i celá společnost. Rizikové jevy sexuálního chování se mohou objevovat v každodenních životech nás všech, ale s rozvojem moderních technologií se z běžného prostředí šíří také do kyberprostoru, kde díky absenci regulací a norem rozšiřují svůj potenciální dosah a tím také dopad na společnost. Obzvláště velký dopad může mít setkání se sexuálně patologickými jevy na děti mladší 15 let, které teprve začínají mít první intenzivnější zkušenosti v rámci vlastního sexuálního chování. Následkům lze předcházet systematickou prevencí a poskytováním kvalitních informací týkajících se sexuality.

V naší bakalářské práci se zaměřujeme na rizikové sexuální chování u žáků 2. stupně základních škol a víceletých gymnázií. Jsou to právě žáci 2. stupně, kteří začínají získávat první intenzivnější zkušenosti v rámci sexuálního chování a s jejich prvními kroky většinou přichází i první přešlapy. Aby ve svém dospělém životě vedli zdravé vztahy a dokázali být plnohodnotnými členy společnosti, je potřeba u nich předcházet výskytu patologického chování. Pro dobrou prevenci se ale nejdříve musí zmapovat současná situace mezi žáky, aby mohla být prevence co nejcílenější. I to byl jeden z důvodů vedoucích k výběru a formě provedení této bakalářské práce. Vnímali jsme, že sexuálnímu obsahu bývají žáci často vystaveni mnohem dříve, než se o něm dozví od rodičů nebo vyučujících ve škole. Je pak běžným zvykem vzdělávat se v sexuální oblasti samostatně pomocí internetu nebo přátel. Proto chceme prozkoumat i to, jak to je v současnosti s obeznámeností žáků 2. stupně v tomto ohledu.

Cílem naší bakalářské práce je popsat rizikové sexuální chování u vybraných žáků 6. až 9. tříd základních škol, 1. až 4. tříd osmiletých gymnázií a 1. a 2. tříd šestiletých gymnázií a zjistit, v jakém věku se žáci setkali s tímto druhem rizikového chování a jak jsou o tomto chování informováni. Respondenti se narodili v rozmezí let 2006 a 2010.

Celá práce má osm kapitol, které jsou po čtyřech rozděleny mezi teoretickou a empirickou část práce. První kapitola vymezuje pojem rizikové chování, odlišuje ho od pojmu sociálně patologické jevy a popisuje teorie jeho vzniku a jeho dělení na různé typy. Druhá kapitola už pojednává o rizikovém sexuálním chování a nejdříve popisuje sexualitu dětí, z které toto chování vychází, a poté přechází k bližšímu popisu jednotlivých projevů tohoto chování. V kapitole je také vypsáno, jak se rizikového sexuálního chování dotýká kurikulum 2. stupně. Ve třetí kapitole je popsána vývojová charakteristika žáků 2. stupně s důrazem na sexualitu jedince. V poslední kapitole teoretické části se věnujeme primární prevenci rizikového sexuálního chování, kde jmenujeme strategické, koncepční a metodické dokumenty, které se tomuto tématu věnují a popisujeme, jak má vypadat školská primární prevence rizikového sexuálního chování. Vyjmenováváme také některé preventivní programy, které mohou být nápomocné pro vyučujícího při poskytování kvalitních informací ohledně dané problematiky.

V páté kapitole, která je první v empirické části, popisujeme stav zkoumané problematiky v současnosti a jmenujeme některé výzkumy, které se již tímto tématem zabývaly. V šesté kapitole se již věnujeme samotnému výzkumnému šetření, ve kterém si definujeme výzkumné otázky a hypotézu, specifikujeme výběr vzorku a také popisujeme metodu a nástroj zvolený k provedení výzkumného šetření. V sedmé kapitole popisujeme získaná data, která jsme zjistili ve výzkumném šetření a vztahujeme je k námi stanoveným výzkumným otázkám a hypotéze. V osmé kapitole přichází zhodnocení a diskuze výsledků našeho výzkumného šetření, která spočívala v porovnání získaných dat s různými výzkumy a zdůraznění důležitých poznatků získaných při sběru dat.

Jako možnou komplikaci při získávání dat vnímáme, že v rámci České republiky panuje ve společnosti již zmiňovaná představa, že dítě je asexuální tvor a je nemravné ptát se ho na věci týkající se sexuálního chování, protože jim v 6. třídě ještě nemůže rozumět. Díky tomu by se naše výzkumné téma mohlo setkávat u ředitelů škol s nevolí a mohlo by tak být těžké získat dostatek relevantních dat, obzvláště v nižších ročnících. Dalším rizikem může být případná neochota samotných žáků sdílet své intimní informace, a to i v případě, že výzkumný nástroj zaručí jejich anonymitu.

Stanovení cílů

Hlavním cílem práce je popsat rizikové sexuální chování u vybraných žáků 6. – 9. tříd základních škol, 1. – 4. tříd osmiletých gymnázií a 1. – 2. tříd šestiletých gymnázií a zjistit, v jakém věku se žáci setkali s tímto druhem rizikového chování a jak jsou o tomto chování informováni.

Dílčí cíle teoretické části práce

- Analyzovat pojem rizikové sexuální chování.
- Popsat pozici rizikového sexuálního chování v rámci typologie rizikového chování.
- Popsat, jak je rizikové sexuální chování řešeno v rámci kurikula 2. stupně.
- Popsat zkoumanou dětskou skupinu žáků 6. – 9. tříd základních škol, 1. – 4. tříd osmiletých gymnázií a 1. – 2. tříd šestiletých gymnázií z pohledu vývojové psychologie.
- Uvést možnosti prevence rizikového sexuálního chování na školách.

Dílčí cíle empirické části práce

- Zjistit informovanost žáků 2. stupně vybraných škol o rizikovém sexuálním chování.
- Popsat výskyt rizikového sexuálního chování na 2. stupni vybraných základních škol a gymnázií.
- Odhalit, jaké mají respondenti povědomí o vybraných tématech týkajících se sexuálního rizikového chování.
- Prozkoumat, jestli probírají respondenti témata týkající se rizikového sexuálního chování s vyučujícími a se členy domácnosti.
- Zjistit, jak vnímají respondenti rizikovost předčasného zahájení sexuálního života u chlapců a dívek.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Rizikové chování

Rizikové chování je pojem, který podle Miovského (2015a, s. 28) vznikl, aby nahradil pojem „sociálně-patologické jevy“, který byl příliš stigmatizující a normativně laděný. „Rizikové chování“ má podle něj být oproti pojmu „sociálně-patologické jevy“ daleko méně zafixováno na společenskou a kulturní normu. „*Důraz tím klademe na jednotlivce nebo jasně ohraničenou sociální skupinu a jasně definujeme, čím a jak dochází k poškození/újmě/ohrožení na zdraví v nejširším smyslu slova. Toho dosahujeme tím, že jasně pojmenováváme, co a proč představuje riziko pro jedince nebo společnost a jak toto riziko konkrétně vypadá*“ (Miovský, Skácelová, Zapletalová, Novák a kol., 2015a, s. 23). V tomto tvrzení podporuje Miovského také Pavlas Martanová (2014), která považuje pojem „sociálně-patologické jevy“ za zastaralý a již nahrazený pojmem „rizikové chování“.

Na tyto pojmy lze však také pohlížet jako na dva různé termíny, které mají jiný význam a je třeba je ponechat odděleně. Například Hadj Moussová a Duplinský (2007) tvrdí, že pojem „sociálně-patologické jevy“ je primárně používán ve vztahu ke společnosti a ve vztahu k jedinci až druhotně. Pojem „rizikové chování“ je oproti tomu používán hlavně ve vztahu k jedinci a až druhotně ve vztahu ke společnosti. „Rizikové chování“ je podle Hadj Moussové a Duplinského obsahově širší pojem než „sociálně-patologické jevy“ a oba autoři souhlasí s Miovským v tom, že „sociálně-patologické jevy“ je pojem stigmatizující a na jedince, u kterého je použit, může působit demotivujícím dojmem. Pojem „rizikové chování“ by tak používali v rámci prevence a sociální práce, zatímco při popisování jevů, které mají závažnější důsledky pro společnost by zůstali u termínu „sociálně-patologické jevy“. Splynutím termínů pod jeden by dle jejich názoru došlo buď k patologizaci nepatologického chování (v případě paušálního používání pojmu „sociálně-patologické jevy“) nebo k bagatelizaci patologického chování (v případě pojmu „rizikové chování“).

Hadj Moussová a Duplinskému dává za pravdu také *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže*, které sociálně-patologické jevy zařazuje do oblasti sociologie jako pojem, který postihuje fatální jevy společnosti: „*Nicméně ve školním prostředí pedagogové pracují s rizikovým chováním, vůči němuž zaujímají účinná primárně preventivní opatření*“ (MŠMT, 2010, čl. 2, bod č. 8). V této práci se přikláníme k pohledu metodického doporučení a na rizikové chování tedy nebudeme nahlížet jako na nahrazení pojmu „sociálně-patologické jevy“, ale jako na nový pojem, pod který sociálně-patologické jevy pouze spadají jako jeden z důsledků rizikového chování.

1.1 Vymezení základních pojmů

Pojmu „rizikové chování“ se právě díky jeho obsahové šíři dostává pozornosti ze strany hned několika vědeckých oborů, například vývojové a sociální psychologie, medicínských oborů, kriminologie nebo sociální pedagogiky. Díky této pestrosti je však terminologie popisující rizikové chování poněkud roztržštěná a je potřeba rozlišovat, z které perspektivy je na pojem „rizikové chování“ právě nahlíženo, jelikož každý obor klade důraz na jiný jeho aspekt. Širůčková ([Mioviský, Skácelová, Zapletalová, Novák a kol., 2015a, s. 50](#)) dělí tyto aspekty do kontextů zdravotních, psychosociálních a normativních a Nielsen Sobotková jí v tomto dává za pravdu: „*Nejednotnost terminologie v této oblasti je způsobena různými teoretickými východisky či zdůrazňováním zdravotního, sociálního či normativního kontextu.*“ ([Nielsen Sobotková, 2014, s. 39](#)).

Toto dělení do kontextů lze dobře demonstrovat na následující definici rizikového chování. V ní je na rizikové chování nahlíženo z normativního hlediska a vztahuje se k adolescentům: „*Problémové chování je chování, které je nežádoucí pro dospělého nebo pro institucionální strukturu společnosti.*“ ([Jessor & Jessor, 1977 In Seabury, 1979, s. 173](#)). V normativním kontextu bývá pro rizikové chování používán také výraz „problémové chování“. Tento výraz však poukazuje pouze na to, jak působí takové chování vůči společnosti a zapomíná tak na kontext zdravotní a psychosociální. „Rizikové chování“ působí tedy oproti ostatním pojmům jako zastřešující termín, což tvrdí také Nielsen Sobotková: „*Pojem ‚rizikové chování‘ chápeme jako nadřazený k pojmům ‚problémové, asociální, delikventní, antisociální, a disociální chování‘ atd.*“ ([Nielsen Sobotková, 2014, s. 40](#)). „Rizikové chování“ tedy není oproti ostatním pojmům tak oborově zatíženo a poskytuje mezioborové propojení všech kontextů v rámci jedné problematiky. Vzhledem k výše zmíněným informacím pro stanovení významu pojmu „rizikové chování“ v této práci použijeme definici Mioviského: „*Pod pojmem rizikové chování přitom rozumíme chování, v jehož důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, sociálních, výchovných a dalších rizik pro jedince nebo společnost.*“ ([Mioviský & Zapletalová, 2006 cit. podle Mioviský, Skácelová, Zapletalová, Novák a kol., 2015a, s. 28](#)). Tato definice v sobě zahrnuje všechny stěžejní kontexty a zároveň je vystavěna na míře rizik, ne na důsledcích těchto rizik, které se v praxi manifestují ve formě sociální patologie.¹

---

¹ Dle mého názoru je tak tato definice ve srovnání s jinými definicemi mnohem otevřenější vůči primární prevenci.

1.2. Původ a dělení rizikového chování a sociální patologie

I přesto, že se Miovského definice o sociální patologii neopírá, je stále důležité znát sociální patologii jako jeden z důsledků rizikového chování. Prevence rizikového chování má jako jeden z cílů zabránit tomu, aby rizikové chování přerůstalo v sociální patologii ([Mioviský, Skácelová, Zapletalová, Novák a kol., 2015a, s. 29](#)). Proto je při zkoumání problematiky rizikového chování potřeba rozumět oběma termínům a vědět, kde se nachází hranice mezi nimi.

Sociální patologie je specifická tím, že je vázaná na to, jak výsledné jevy posuzuje společnost: „*Sociální patologie se tedy zabývá zákonitostmi takových způsobů chování, které společnost hodnotí jako nežádoucí, protože porušují její sociální, morální či právní normy.*“ ([Hrčka, 2001 cit. podle Fischer, Škoda, 2014, s. 15-16](#)). Na rizikové chování tak nahlíží převážně v normativním kontextu a často ho redukuje na již zmíněný termín „problémové chování“. Společně s pohledem společnosti na to, co je normální, se mění i její vnímání toho, jaké chování je patologické. Ať už do této kategorie ale spadalo v průběhu staletí jakékoliv chování, vždy byl společenský zájem takové chování řešit a aby ho bylo možné vyřešit, je třeba mu nejdříve porozumět. Z tohoto zájmu o porozumění vzešly teorie vzniku sociální patologie, potažmo problémového chování.

1.2.1 Teorie vzniku rizikového chování

Tyto teorie se z čistě didaktického hlediska dají rozdělit do 3 kategorií podle přístupů, které autoři zaujali: biologicko-psychologický, sociálně psychologický a sociologický. Teorie však tyto přístupy často kombinují a leží tak někde na pomezí oněch kategorií. To podporuje tvrzení, že rizikové chování má velké množství různě kombinovaných příčin, které působí ve vzájemné interakci a nelze vše odvozovat pouze z jedné, která se zdá být dominantní ([Fischer, Škoda, 2014, s. 31](#)). U rizikového chování je tak potřeba mít vždy na paměti jeho interdisciplinární rovinu, i když se právě pohybujeme například v pedagogické oblasti.

Biologicko-psychologický přístup spojuje chování a osobnost jedince s jeho fyzickým vzhledem, genetikou či produkcí různých hormonů. Rizikové chování a sociální patologie jsou tedy vnímány jako závislé na biologických aspektech a při pochopení vztahů mezi biologickými aspekty a chováním by mělo být možné vypořádat, s jakými fyzickými znaky či procesy konkrétní sociálně-patologické jevy souvisí. Mezi tyto teorie patří například Teorie rozeného zločince nebo Konstituční teorie. Soudobí příznivci tohoto přístupu se sice přiklánějí

k relativistickému pohledu beroucímu v potaz více vlivů, stále ale považují biologický faktor za hlavní příčinu řídicí lidské jednání ([Fischer, Škoda, 2014, s. 32-33](#)).

Sociálně psychologický přístup nahlíží na abnormální chování a deviace jedinců jako na nemoc společnosti s tím, že jako nemoc ji je potřeba léčit a kontrolovat její průběh. Není kladen takový důraz na dědičnost, spíše je poukazováno na to, že ji mohou zapříčinit i jiné faktory, jako například nezdařilá dětská socializace. Tento přístup tak opírá svou teorii hlavně o sociální učení, temperament a charakter jedinců společně s jejich kognitivními charakteristikami, které se pojí s profilem typického delikventa. Novodobé teorie také už neuznávají pouze tyto příčiny a přikládají důležitost i působení jiných vlivů ([Fischer, Škoda, 2014, s. 35-36](#)).

Sociologický přístup hledá souvislosti patologického a rizikového chování se soudobým společenským kontextem a snaží se ve vztahu k němu tyto patologické jevy vysvětlit. V moderní společnosti se soustředí na společenské procesy a společenskou strukturu, do které spadají také různé subkultury a uzavřené skupiny. Nejvýznamnější z těchto teorií jsou Koncepce diferenciální asociace, Teorie anomie, Teorie etiketizace a Teorie subkultur ([Fischer, Škoda, 2014, s. 37](#)). Všechny tyto přístupy se soustředí hlavně na kriminalitu, na kterou můžeme pohlížet jako na jeden z ultimátních důsledků rozvinutého rizikového chování. Jejich teorie se však dají vztáhnout také na rizikové chování a na jeho původ.

Koncepce diferenciální asociace tvrdí, že kvůli sdružování s delikventy se jedinci stávají delikventy sami. Záleží na tom, jak dobře je v nich utvrzována správnost rizikového a patologického chování. Podle toho se také uzpůsobuje jejich pohled na to, co je a co není normální ([Fischer, Škoda, 2014, s. 38](#)).

Teorie anomie dle Durkheima tvrdí, že lidé přistupují k patologickému jednání, když jejich staré hodnoty a normy ztratí význam, ale ještě nebyly nahrazeny novými. Z této nejistoty pramení patologické jednání. R. K. Merton tuto teorii rozvíjí a tvrdí, že tato anomie vzniká kvůli tlaku společnosti na jedince, který na něj odpoví nekonformním jednáním. „*Rozpor mezi kulturními normami a sociální realitou vede ke zhroucení norem a k anomii.*“ ([Merton, 2002 cit. podle Fischer, Škoda, 2014, s. 39](#)). Na tuto anomii se lidé mohou adaptovat různě a Merton proto vytvořil škálu způsobů adaptace, kterou zakládal na tom, jestli jedinci souhlasí s hodnotami a cíli společnosti a jestli souhlasí s prostředky, kterými je jich všeobecně dosahováno. Možnosti na škále jsou: konformismus, inovace, ritualismus, vzpoura, nebo únik ([Fischer, Škoda, 2014, s. 38-39](#)).

Na teorii anomie navazuje Teorie subkultur, která ji propojuje s teorií diferenciální asociace. Zkoumá důvod, proč se jedinci dělí podle Mertonovy škály a nejsou v důsledku anomie všichni kriminálně orientovaní. Teorie subkultur se zaměřuje na síť vztahů v lokalitách a sousedstvích, kdy tvrdí, že pokud jedincům chybí možnosti seberealizace a získání společenského uznání, tak se uchylují k tvorbě subkultur, ve kterých je jejich obranným mechanismem odmítnutí hodnot většinové společnosti. Z tohoto odklonu poté pramení jejich delikvence ([Fischer, Škoda, 2014, s. 41](#)).

Poslední zmíněná teorie je Teorie etiketizace, která vychází z Meadova symbolického interakcionismu. Podle ní zkoumání společnosti probíhá skrze interakce jedinců a jejich následnou interpretaci. Teorie etiketizace argumentuje, že „*kriminalita je ve skutečnosti sociální etiketou, která vzniká až v interakci jedince s institucemi formální kontroly.*“ ([Fischer, Škoda, 2014, s. 42](#)). Rozděluje deviance na primární a sekundární, kdy primární jsou prvním prohřeškem jedince, kvůli kterému dostane tzv. „nálepku“ delikventa, zatímco sekundární deviance vycházejí z této nálepky a jsou značně ovlivněny sociálním zázemím a příslušností k subkultuře. Jedinec se nálepky nemůže zbavit, a nakonec ji, místo toho, aby se vůči ní ohrazoval, přijme a ztotožní se s ní ([Fischer, Škoda, 2014, s. 42](#)).

Každá z těchto teorií však nahlíží pouze na část příčin rizikového chování a následné delikvence. Probíhá proto snaha o vytvoření společné teorie, která by tyto přístupy integrovala do sebe a podala by komplexní přehled o různých příčinách delikvence. Dohromady tyto teorie vypovídají o tom, jak komplikovaný a komplexní je systém příčin stojících za rizikovým chováním a dávají cenný základ pro další práci v rámci prevence tohoto chování.

1.2.2. Typy rizikového chování

Pro lepší pochopení rizikového chování a následnou práci s ním je také důležité vnímat vazby, které mezi jednotlivými rizikovými jevy panují. Podle nich je poté lze rozdělit do různých typů na základě jejich společných charakteristik. Na tyto typy rizikového chování jde podle Miovského ([2015a, s. 29](#)) hledět buď v užším nebo širším pojetí, kdy do užšího řadí:

- a) záškoláctví
- b) šikana a extrémní projevy agrese,
- c) extrémně rizikové sporty a rizikové chování v dopravě,
- d) rasismus a xenofobie,
- e) negativní působení sekt,

- f) sexuální rizikové chování
- g) závislostní chování

Zatímco v rámci širšího pojetí by se k tomu řadily také:

- h) poruchy a problémy spojené se syndromem týraného a zanedbávaného dítěte
- i) spektrum poruch příjmu potravy

[\(Miovský, Skácelová, Zapletalová, Novák a kol., 2015a, s. 29\)](#)

Toto rozdělení částečně přejímá také dokument *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*, vydaný v roce 2010 Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT), což je jeden z klíčových dokumentů v oblasti prevence rizikového chování v České republice. Podle tohoto metodického dokumentu můžeme rizikové chování dělit na:

- a) agrese, šikana, kyberšikana a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimédií, násilí, vandalismus, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie
- b) záškoláctví
- c) závislostní chování, užívání všech návykových látek, netolismus, gambling
- d) rizikové sporty a rizikové chování v dopravě, prevence úrazů
- e) spektrum poruch příjmu potravy
- f) negativní působení sekt
- g) sexuální rizikové chování

[\(MŠMT, 2010, s. 1\)](#)

Metodický dokument rozdělení Miovského v některých kategoriích doplňuje a pozměňuje, kdy například používá kategorii poruch příjmu potravy ze širšího pojetí, ale pro kategorii poruch spojených se syndromem týraného dítěte už místo nenachází. Metodické doporučení se ale i přesto, že má některé kategorie pozměněné, v lecčem podobá kategorizaci podle Miovského.

Existují i další způsoby rozdělení, mezi které spadá například rozdělení podle Nielsen Sobotkové ([2014, s. 40-41](#)), která dělí rizikové chování o něco podrobněji a přidává zvláštní kategorie pro druhy chování jako je lhaní, vandalismus, nebo obecně kriminální jednání. V této práci se ale budeme řídit podle rozdělení stanoveného MŠMT v metodickém doporučení a konkrétně se zaměříme na kategorii rizikového sexuálního chování.

2. Rizikové sexuální chování

Rizikové sexuální chování je „soubor behaviorálních projevů doprovázejících sexuální aktivity a vykazujících prokazatelný nárůst zdravotních, sociálních a dalších typů rizik“ (Miovský, Skácelová, Zapletalová, Novák a kol., 2015a, s. 115). V rámci rizikového chování tak pod něj spadá jakékoliv chování, v němž hraje nějakou roli sexuální aktivita. Jonášová (2015, s. 1) zároveň doplňuje: „Dítě může být buď aktivním konatelem rizikového sexuálního chování, nebo jeho obětí.“. Z typů rizik vyjmenovaných na konci definice Miovského bývá kladen největší důraz na rizika zdravotní (Miovský, Skácelová, Zapletalová, Novák a kol., 2015a, s. 256), kam spadají všechny faktory, které zvyšují pravděpodobnost výskytu pohlavně přenosných chorob (dále jen STD = Sexually Transmitted Disease) či nechtěného těhotenství. Do takových přidružených faktorů bychom mohli řadit například promiskuitu, prostituční chování nebo pohlavní styk bez použití kondomu (Jonášová, 2015, s. 1).

V rámci rizikového chování nelze svazovat konkrétní jevy pouze do jedné z kategorií, jelikož mohou tyto kategorie přesahovat. Jevy z různých kategorií rizikového chování se často kombinují a napomáhají jeden druhému. Například užívání návykových látek, kam patří drogy nebo alkohol, může napomáhat a vést k předčasnému zahájení sexuálního života (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 158). Provázanost jevů v rámci rizikového chování je skutečně velká, ale abychom lépe pochopili kategorii sexuálního rizikového chování, musíme nejdříve porozumět tomu, jak klíčovou roli v něm sehrává sexualita samotná.

2.1 Sexualita

Sexualita je nedílnou součástí lidského života. S ní spojené rizikové chování však časem může přerůst v sexuální deviace a delikty a je třeba ho včas podchytit (Jonášová, 2015, s. 1). Lidská sexualita se projevuje již v útlém věku, ale na dítě je společností často chybně pohlíženo jako na tvora asexuálního. Zde nemůžeme zaměňovat běžnou dětskou sexuální zvědavost za rizikové sexuální chování. Dítě projevuje svoji sexualitu už od momentu, kdy začíná mluvit, například přejímáním sexuálních rolí. Děti jsou také schopny prožívat sexuální vzrušení, orgasmus či erotický zájem o jinou osobu. Na tyto sexuální projevy nelze nahlížet stejně jako na projevy dospělých, jelikož děti je vnímají pouze jako vjemy přinášející slast. Stejně tak tedy nelze jako rizikové sexuální chování vnímat dětské sexuální hry nebo masturbaci, jelikož v drtivé většině případů je důvodem hravost a zvědavost dětí, a toto chování tak většinou s dalším vývojem dítěte samo odezní (Zvěřina, 2003, s. 54).

V oblasti sexuality je tedy potřeba rozlišit normální dětskou sexuální zvědavost od rizikového chování. Prohlížení, svlékání a nějakou formu doteků mezi dětmi lze korigovat různými výchovnými postupy a není třeba na ně nutně pohlížet optikou rizikového chování, jelikož je hlavně potřeba jim vysvětlit, které hranice by neměly překračovat a jaká je mravní hloubka jejich chování. Jinak to však musí být u mladistvých, kdy chování jedince může přerůst v tzv. sexuálně agresivní činy, mezi které krom čínů zahrnujících penetraci řadíme také voyeurství nebo nevyžádanou exhibici a další. Na tyto činy je potřeba vždy reagovat a zajistit jejich řešení s odborníkem. Příčiny mohou být, tak jako u všech druhů rizikového chování, komplexní a je potřeba v takovém případě zhodnotit krom rodinného zázemí jedince i jeho sociální dovednosti a sexuální znalosti. Na rizikovost jedince nás může upozornit trojice symptomů, které před rizikovým sexuálním chováním varují: Noční pomočování po 12. roce, paličství a krutost ke zvířatům ([Weiss a kol., 2010, s. 106](#)).

2.2 Projevy rizikového sexuálního chování

Při popisu projevů rizikového sexuálního chování se budeme opírat o Přílohu č. 18, která vznikla v rámci Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže. V ní jsou projevy rizikového sexuálního chování rozděleny takto: „*K rizikovému sexuálnímu chování patří předčasný začátek pohlavního života (do této skupiny řadíme také zvýšenou konzumaci pornografie před 15. rokem života), vysoká frekvence pohlavních styků, náhodné známosti, promiskuita, prostituční chování, prezentování vlastních explicitně erotických materiálů na internetu, krvavé sexuální praktiky, vaginální, anální a orální styk bez použití kondomu mimo dlouhodobé partnerství, kde se předpokládá věrnost partnerů*“ ([Jonášová, 2015, s. 1](#)). Tyto projevy si nyní rozebereme podrobněji.

2.2.1 Předčasný začátek pohlavního života

Předčasný začátek pohlavního života je v Česku definován jako takový, který proběhl před 15. rokem života jedince ([Česko, 2022, zákon č. 40/2009 Sb.](#)). Jeho výskyt má spojitost s mírou socioekonomického zázemí a emoční podpory v rodině jedince ([Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 158](#); [Lindberg, Maddow-Zimet, Marcell, 2019](#)), ale vliv na něj může mít například také traumatická sexuální zkušenost z dětství. Od roku 2010 počet mladistvých, kteří začali sexuálně žít před 15. rokem života výrazně vzrostl ([Pastor, Weiss, Sigmundová, 2017](#)). Krom právních důsledků nese předčasný začátek pohlavního života i jiná vážná rizika, která můžeme rozdělit na biologická a psychosociální.

Biologická rizika se objevují hlavně u dívek, a to z důvodu nezralosti děložního čípku, který je proto náchylnější k infekcím. Imunitní systém, který je také během dospívání ještě nezralý, často nedokáže na takovou infekci vytvořit dostatečnou odpověď a infekce se tak může rozšířit do celé dutiny břišní a způsobit jedinci vážné zdravotní potíže. Biologickým rizikem je také předčasné těhotenství, které bývá u dospívajících dívek často rizikové a spojeno s komplikacemi ([Kabiček, Csémy, Hamanová a kol., 2014, s. 246](#)).

Psychosociální rizika se vztahují na chlapce stejnou měrou jako na dívky. Řadíme mezi ně osobní a socioekonomickou nezralost a také nesprávné používání antikoncepce a ostatních druhů ochrany proti pohlavním nemocem. Osobní a socioekonomická nezralost představují riziko, jelikož adolescenti teprve hledají svoji osobní identitu a nebývají tak ještě připraveni na trvalejší vztah. To může vést k častému střídání sexuálních partnerů. Zároveň nejsou v dostatečně dobré socioekonomické pozici na to, aby byli schopni v případě neplánovaného těhotenství založit rodinu. Nesprávně používaná nebo chybějící antikoncepce dělá biologické a psychosociální rizikové faktory ještě rizikovějšími a přispívá tak k jejich dalšímu rozvoji ([Kabiček, Csémy, Hamanová a kol., 2014, s. 246-247](#)).

Pod předčasný začátek pohlavního života spadá také zvýšená konzumace pornografie před 15. rokem života. Podle Uzla ([Šulová, Fait, Weiss a kol., 2011, s. 362–363](#)) by pornografie neměla být před adolescenty skrývána a tabuizována. Problémem je podle něj hlavně to, že je dnešní mládež vystavena ohromnému množství informací a dezinformací. Mladí lidé jsou konfrontováni s daleko větší mírou psychické zátěže týkající se sexuality než jakákoliv generace před nimi. Uzel si myslí, že v kombinaci s náležitým poučením by videa zobrazující nevediantní sexuální aktivitu mohla být zpřístupněna mládeži a není třeba je označovat za něco nepatřičného. Zároveň v textu bojuje proti tomu, aby byla pornografie vnímána jako droga. Situaci posuzuje tak, že je pornografii křivděno a to, „že některé podněty a aktivity vedou predisponované jedince k nezdravému nebo škodlivému jednání, neznamená ještě, že samotné tyto podněty jsou nezdravé a škodlivé.“ V tomto by mu oponoval například Zimbardo ([2017, s.95–104](#)), který řadí závislost na pornografii do stejné kategorie jako závislost na videohrách, a to mezi behaviorální závislosti, a považuje ji za závažný společenský problém. Také zde vidí možnou souvislost závislosti na pornografii se sexuálními problémy jedinců, v čemž se opírá o další výzkumy ([Park, Wilson, Berger et al., 2016](#)).

2.2.2 Vysoká frekvence pohlavních styků, promiskuita, prostituční chování a styk bez použití kondomu

Všechny tyto projevy řadíme do rizikového sexuálního chování, jelikož citelně zvyšují riziko infekce pohlavně přenosnými chorobami, z kterých lze za nejvážnější považovat virus HIV a z něho vycházející nemoc AIDS. Zároveň při jejich výskytu narůstá riziko nečekaného otěhotnění dívky, což není v daném věku z biologického ani socioekonomického hlediska žádoucím jevem. V kombinaci s nezralostí děložního čípku u dívek mohou tyto projevy dokonce vést až k rakovině děložního čípku a tato kombinace také zapříčiňuje, že globální výskyt STD je z největší části právě u jedinců ve věku 15-24 let ([Kabiček, Csémy, Hamanová a kol., 2014, s. 269-270](#)), což si můžeme ověřit například na nejnovějších datech ze Spojených států Amerických ([Kreisel, Spicknall, Gargano et al., 2021](#)). Ženy a dívky, které často střídají sexuální partnery a brzy začínají se sexuálním životem mají také daleko častěji neplánovaná těhotenství ([Křepelka, Fait, Urbánková a kol., 2020](#)).

Z těchto projevů je potřeba alespoň částečně vyčlenit prostituční chování, jelikož je to již určitý extrémní projev zahrnující promiskuitu. Prostituční chování není rizikové pouze z toho důvodu, že se při něm zvyšuje riziko přenosu STD, ale také sebou nese spoustu dalších negativních dopadů, které se netýkají pouze reprodukčního zdraví. S dětskou prostitucí je většinou spojeno také násilí na dětech a absence školní docházky. Její praktikování zároveň často vede u jedinců k emocionální traumatizaci a deprivaci ([Vaničková, 2007](#)). Vaničková také uvádí, že z adolescentů prostituujících dobrovolně jich až 2/3 bylo v dětství sexuálně zneužito a jako jeden z důvodů následné prostituce bývá uváděn syndrom CAN. Ze zmíněných projevů je tak prostituce jedním z těch nejzávažnějších a můžeme ji zároveň již radit do kategorie sociálně-patologických jevů ([Vaničková, 2007](#)). Právě s dětskou prostitucí se můžeme čím dál tím častěji setkávat také v kyberprostoru.

2.2.3 Prezentování vlastních explicitně erotických materiálů na internetu

S rozvojem technologií se rozšiřuje také prostor, ve kterém je možné rizikové chování realizovat. Kyberprostor se rychle ukázal jako dobré místo pro rozvoj rizikového chování, což zapříčiňuje hned několik faktorů, které sdružujeme pod termín disinhibiční efekt ([Suler, 2004 cit. podle Kopecký, Szotkowski, Krejčí, 2015, s. 9](#)). Rizikové sexuální chování je tak realizováno i zde a z možných projevů tohoto chování v následujícím textu popíšeme sexting a kybergrooming.

Pod pojmem sexting označujeme „*elektronické rozesílání/šíření textových zpráv, vlastních fotografií či vlastního videa se sexuálním obsahem v prostředí virtuálních elektronických médií – zejména internetu*“ (Kopecký, Szotkowski, 2017, s. 6). Použití tohoto pojmu můžeme nalézt už v roce 2005 a jako určitý fenomén ho díky výzkumu můžeme vidět už v roce 2008 v USA (Power to Decide, 2008), kdy byl mezi adolescenty již velmi rozšířen. Rizikovitost takového jednání spočívá v tom, že odesláním intimních fotografií nad nimi ztrácí autor kontrolu a pokud uniknou na veřejnost, stává se z nich potenciální riziko a mohou být zneužity k jeho vydírání či manipulaci. Sdílení intimních fotografií může také vést ke ztrátě společenské prestiže a zdravotním problémům jedince, který může začít pociťovat emoční a psychologickou úzkost a mít kvůli tomu, že je velice těžké fotografie natrvalo z internetu dostat, sebevražedné sklony (Kopecký, Szotkowski, 2017, s. 6). Sexting je mezi adolescenty velmi rozšířen, a zatímco v roce 2013 (Kopecký, Szotkowski, Krejčí, 2013, s. 131) rozesílalo sexuální materiály 8,99 % dětí, v roce 2017 Kopecký se Szotkovským (2017, s. 9) zaznamenali 15,37 % dětí rozesílajících sexuální materiály a 24,76 % dětí provozujících sexting alespoň formou textu. To potvrzuje i Pražské centrum primární prevence (dále PCPP), kterému v roce 2017 ve výzkumu vyšel podobný výsledek, a to že 15,6 % dětí alespoň jednou rozesílalo sexuální materiály. I přesto, že při porovnání výsledků PCPP mezi lety 2017 až 2020 lze vyčíst určitá sestupná tendence jedinců rozesílajících vlastní sexuální materiály, rizika v oblasti kyberprostoru bohužel nemizí a sexting je jako projev rizikového sexuálního chování stále aktuální (Petrenko, Líbal, 2021).

Pojem kybergrooming označuje „*chování uživatelů internetu, které má v oběti vyvolat falešnou důvěru a přimět ji k osobní schůzce*“ (Kopecký, 2010, s. 3). Kybergrooming je v podstatě manipulací prostřednictvím internetu. Zařazujeme ho do rizikového sexuálního chování, jelikož výsledkem osobní schůzky často může být „*sexuální zneužití oběti, fyzické násilí na oběti, zneužití oběti pro dětskou prostituci či k výrobě dětské pornografie*“ (Kopecký, 2010, s. 3). Pro kybergrooming je klíčový prvek osobní schůzky a v Česku má velký prostor na realizaci, jelikož adolescenti bývají poměrně často ochotní přistoupit na osobní schůzku s internetovým kamarádem, kterého v realitě neznají. V roce 2013 z 9 132 na otázku, zda by šli na osobní schůzku s internetovým kamarádem, kterého neznají osobně, odpovědělo 35,98 % ano (Kopecký, Szotkowski, Krejčí, 2013, s. 123). V roce 2019 z 27 177 dětí potvrdilo 26,77 %, že je jiný uživatel internetu, kterého neznali z reálného světa, pozval na osobní schůzku. Z těchto 7 274 pozvaných na schůzku dorazilo 5 081 dětí, což je téměř 70 % z nich (Kopecký, Szotkowski, 2019, s. 26). Takové chování je rizikové a je třeba o něm žáky lépe informovat.

2.3 Rizikové sexuální chování v kurikulu 2. stupně

To, jak je o rizikovém sexuálním chování informováno a jak je vyučováno, můžeme najít v hlavních kurikulárních dokumentech formálního vzdělávání České republiky. V českém školství k hlavním kurikulárním dokumentům patří rámcové vzdělávací programy (dále RVP), které jsou vytvořeny pro každý obor vzdělání v základním a středním vzdělávání a také pro předškolní, základní umělecké a jazykové vzdělání. Jsou zároveň závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů ([Česko, \(2021\), zákon č.561/2004 Sb.](#)). My se však zaměříme pouze na RVP pro základní vzdělávání (dále RVP ZV). V rámci tohoto programu je vzdělávací obsah rozdělen do vzdělávacích oblastí, kdy je rizikové chování jako učivo probíráno v rámci oblasti Člověk a zdraví, a to konkrétně ve vzdělávacím oboru Výchova ke zdraví ([MŠMT, 2021, s. 97–101](#)).

RVP ZV vydané v roce 2021 zmiňuje rizikové sexuální chování v rámci vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví hned v několika tematických okruzích: *Změny v životě člověka a jejich reflexe, Zdravý způsob života a péče o zdraví a Rizika ohrožující zdraví a jejich prevence*. V rámci těchto okruhů je, dle mého názoru, dostatečný prostor pro učitele k tomu, aby se věnovali rizikovému sexuálnímu chování s jeho příznaky, projevy i důsledky. Některá z témat jsou například: *„sexualita jako součást formování osobnosti, zdrženlivost, předčasná sexuální zkušenost, promiskuita; problémy těhotenství a rodičovství mladistvých, choroby přenosné krví a sexuálním kontaktem, sexuální zneužívání dětí.“* ([MŠMT, 2021, s. 100–101](#)). Rizikové sexuální chování a jeho prevence jsou také zmíněny v rámci doplňujícího vzdělávacího oboru Etická výchova. Jinak se už v RVP dotýká rizikového sexuálního chování snad jen rozšíření vzdělávací oblasti Informatika, ve které by žáci měli získat digitální kompetenci, u níž je ve výstupech stanoveno, že žák *„získává, vyhledává, kriticky posuzuje, spravuje a sdílí data, informace a digitální obsah“* a u technologií *„kriticky hodnotí jejich přínosy a reflektuje rizika jejich využívání“* ([MŠMT, 2021, s. 13](#)). Dosažení těchto výstupů je velice důležité pro prevenci a pro boj s rizikovým sexuálním chováním v kyberprostoru. K rizikovému sexuálnímu chování se v RVP ZV přistupuje s důrazem na prevenci, což je patrné i ve výstupech Výchovy ke zdraví požadovaných po žácích na konci 9. třídy základní školy a ve 4. ročníku osmiletých gymnázií. V bodě VZ-9-1-12 žák *„respektuje význam sexuality v souvislosti se zdravím, etikou, morálkou a pozitivními životními cíli; chápe význam zdrženlivosti v dospívání a odpovědného sexuálního chování“* ([MŠMT, 2021, s. 99](#)).

3. Vývojová charakteristika žáků 2. stupně základních škol a víceletých gymnázií

Vzorek respondentů, s kterým ve výzkumu pracujeme, se pohybuje v rozmezí 10 až 16 let věku. Na tuto věkovou kategorii lze nahlížet pohledem spousty klasifikací. Podle klasifikace dle Langmeiera (2006, s. 142–143) bychom toto období dělili na období pubescence a adolescence, s tím, že by tomu případně ještě předcházelo mladší školní období. Období pubescence má podle Langmeiera dvě fáze a trvá zhruba od 11 do 15 let. Období adolescence trvá zhruba od 15 do 22 let. Přelom mezi pubescencí a adolescencí v této klasifikaci závisí na tom, kdy jedinec dosáhne reprodukční schopnosti. Dělení podle Miovského (2015a, s. 91) by bylo podobné tomu Langmeierovu, pouze s tím rozdílem, že by v tomto rozmezí byli zastoupeni jedinci mladšího a staršího školního věku (6–12 let; 12–15 let) a případně také někteří, kteří by už spadali do kategorie mládež, která je od 15 do 18 let. Podle Thorové (2015, s. 414–415) trvá adolescence od 12., potažmo 13. roku, až do 19. roku života, čímž toto období značně rozšiřuje a označuje ho také za období pozdního dětství. Pro tuto práci jsme však zvolili klasifikaci podle Macka (2003), která definuje adolescenci jako ještě širší časové období, čímž dává prostor pro variabilitu lidského dospívání a počítá s tím, že v adolescenci dochází ke spoustě změn, a to nejen biologických, ale také psychických a sociálních (Kabíček, Csémy, Hamanová a kol., 2014, s. 17).

3.1 Vývoj sexuality v adolescenci

Macek (2003) rozděluje adolescenci na tři fáze: časnou adolescenci (10–13 let), střední adolescenci (14–16 let) a pozdní adolescenci (17–20 let nebo i déle).

Během časně adolescence se projevují hlavně biologické změny jako zrychlení růstu, rozvoj druhotných pohlavních znaků a razantní hormonální změny (Kabíček, Csémy, Hamanová a kol., 2014, s. 22). Díky těmto biologickým změnám nastává nárůst frekvence a diferenciací sexuálních aktivit, jelikož libido jedince je značně ovlivněno právě se rozvíjícím hormonálním faktorem. S masturbací často začínají adolescenti právě v této fázi vývoje (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 155), kdy chlapci s masturbací začínají dříve než děvčata, ale vypadá to, že tento věkový rozdíl se postupně snižuje (srov. Weiss, Zvěřina, 2009; Tichotová, 2018, s. 157–158). Zároveň vzrůstá počet adolescentů, kteří v této době začínají sexuálně žít, což sebou nese značná rizika a je třeba brát to v potaz při tvorbě preventivních opatření.¹

---

¹ Toto již bylo zmíněno a podloženo v rámci kapitoly 2.2.1

Během střední adolescence většinou získávají adolescenti první zkušenost s heterosexuálními styky jako je například líbání nebo petting, který můžeme charakterizovat jako mazlení po celém těle včetně genitálního dráždění. Jsou již běžné schůzky chlapců s děvčaty a jedinci začínají být více sexuálně aktivní. Adolescenti prozkoumávají svoji sexualitu a obvykle se v tomto věku poprvé ve větší míře projeví menšinová sexuální identita, menšinová sexuální preference a orientace ([Macek, 2003, s. 61](#)). Vztahy v tomto věku jsou spíše povrchní a zakládají se na sexuální přitažlivosti, erotické fascinaci a touze experimentovat ([Kabíček, Csémy, Hamanová a kol., 2014, s. 29](#)). Adolescenti jsou také velmi citliví na svůj vzhled. Jejich hodnocení vlastního těla a míra, s jakou ho dokážou přijmout jsou důležitými faktory pro jejich následující sexuální život ([Šulová, Fait, Weiss a kol., 2011, s. 362–363](#)).

Během pozdní adolescence už jsou somatické změny pouze mírného charakteru a sekundární pohlavní znaky jedince už jsou zcela vyvinuté. Sexuální experimentování ubývá a adolescenti začínají postupně orientovat na trvalejší vztahy, které zakládají na důvěře a intimitě. I přesto, že pojmem jako je láska nebo čest rozumějí adolescenti již ve střední fázi, až v té pozdní je většinou implementují do svého sexuálního života a začínají vnímat lásku více jako závazek než jako emoční prožitek ([Kabíček, Csémy, Hamanová a kol., 2014, s. 30–31](#)).

4. Primární prevence rizikového sexuálního chování

Primární prevenci definujeme podle Miovského (2015a, s. 29) jako „*jakékoli typy výchovných, vzdělávacích, zdravotních, sociálních či jiných intervencí směřujících k předcházení výskytu rizikového chování, zamezujících jeho další progresi, zmírňujících již existující formy a projevy rizikového chování nebo pomáhajících řešit jeho důsledky.*“ Primární prevenci rozdělujeme podle Černého (Miovský, Skácelová, Zapletalová, Novák a kol., 2015a, s. 60–62) na nespécifickou a specifickou, kterou pak ještě dělíme podle úrovně provádění na všeobecnou, selektivní a indikovanou.

Nespécifická primární prevence zaštiťuje veškeré aktivity, u kterých není přímá souvislost s rizikovým chováním, ale i přesto napomáhají snižovat rizika jeho výskytu. Jde tedy o podporu žádoucích forem chování, jako je například zdravý životní styl, vřelé vztahy s pedagogem, sport a jiné volnočasové aktivity (MŠMT, 2019).

Specifická primární prevence se skládá z aktivit a programů, které jsou již zaměřeny na prevenci a redukci konkrétních forem rizikového chování. Specifickou prevenci dělíme na všeobecnou, selektivní a indikovanou.

- a) Všeobecná primární prevence pracuje s běžnou dětskou populací, kterou dělí pouze podle jejího věkového složení a případně sociálních či jinak specifických faktorů. Tento druh prevence je tak možné zaměřit na více osob a pro školní třídu je ho schopen vykonávat například i metodik prevence.
- b) Selektivní primární prevence je zaměřená na skupiny osob s vyšší koncentrací rizikových faktorů vhodných pro rozvoj rizikového chování. Tyto osoby jsou tak více ohrožené než jiné skupiny obyvatel. Práce v rámci této prevence probíhá již pouze s menšími skupinami, případně pouze s jednotlivci a vyžaduje vyšší míru vzdělání ze strany preventisty. Můžeme sem řadit například různé peer programy či programy posilující sociální dovednosti a komunikaci.
- c) Indikovaná primární prevence je již zaměřena pouze na jedince, u kterých jsou výrazné rizikové faktory nebo u nichž se již rizikové chování v nějaké formě vyskytlo. Jejím cílem je podchytit toto chování a po posouzení situace pomocí specifických intervencí co nejdříve zahájit nápravu. Tato úroveň prevence je náročná na realizaci a preventista musí mít speciálně pedagogické, psychologické nebo jiné vzdělání (Miovský, Skácelová, Zapletalová, Novák a kol., 2015a, s. 61–62).

4.1. Strategické, koncepční a metodické dokumenty primární prevence rizikového chování

Primární prevence rizikového chování je koordinovaná také státem a ministerstva vydávají nejrůznější dokumenty, které se jí týkají. Primární prevenci tak komentuje hned několik ministerstev naráz s tím, že jejich koncepci preventivní politiky by na mezirezortní úrovni měl sjednocovat Republikový výbor pro prevenci kriminality, který spadá pod Ministerstvo vnitra České republiky (dále MVČR). V praxi je však mezi rezorty nízká míra propojenosti a díky rozdílům v terminologii a nesynchronizovanosti společných postupů vzniká určitá vícekolejnost, obzvlášť ve vztahu k ministerstvu školství ([Miovský, Skácelová, Zapletalová, Novák a kol., 2015a, s. 101](#)).

Ministerstvo zdravotnictví České republiky (dále MZČR) komentuje rizikové chování z hlediska zdravotního. Ve svém dokumentu *Zdraví 2020 – Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí* ([MZČR, 2014](#)) zmiňuje otázky sexuálního zdraví a s tím spojeného duševního zdraví. Dotýká se také zdravého životního stylu a rizikových zdravotních návyků. V novém dokumentu *Zdraví 2030 – Strategický rámec rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030* se už MZČR sexuálnímu zdraví věnuje podstatně méně a důraz je kladen spíše na jiné kategorie rizikového chování, jako jsou již zmíněné rizikové zdravotní návyky ([MZČR, 2019](#)).

MVČR klade důraz na všeobecnou prevenci kriminality. Ve *Strategii prevence kriminality v České republice na léta 2022–2027* ([MVČR, 2021](#)) je dokonce vyhrazen samostatný strategický cíl pro kriminalitu páchanou dětmi a na dětech. Za realizaci této strategie a sjednocování strategií ministerstev do jednotné koncepce, jak již bylo zmíněno, zodpovídá Republikový výbor pro prevenci kriminality.

Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále MPSV) se v rámci jejich *Národní strategie ochrany práv dětí 2021–2029* ([MPSV, 2020](#)) také dotýká primární prevence v rámci sociálního systému. Existují také další koncepce a strategické dokumenty týkající se primární prevence rizikového chování. My se v této práci budeme ale věnovat především školské prevenci, jejíž nedílnou součástí je *Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027* ([MŠMT, 2019](#)) (dále Národní strategie primární prevence).

Školská prevence spadá pod MŠMT a její klíčový strategický dokument, Národní strategie primární prevence, tvoří základní rámec politiky primární prevence v České republice.

Strategie je vytvořena MŠMT s ohledem na ostatní schválené vládní dokumenty, kdy odpovědností ministerstva není pouze dokument vytvořit, ale také ho implementovat v rámci školské prevence a koordinovat k tomu nápomocné aktivity. Národní strategie primární prevence zároveň nečerpá pouze ze schválených vládních dokumentů, ale také z předchozí národní strategie a navazuje na její vyhodnocení. Zároveň je strategie tvořena a konzultována s odbornou veřejností ze státního i nestátního neziskového sektoru.

S následnou implementací strategie jsou spojeny tzv. akční plány, ve kterých se MŠMT snaží ve třech etapách realizovat strategii stanovené cíle. MŠMT implementuje strategii do praxe skrze síť školských koordinátorů, složenou z krajských školských koordinátorů prevence, metodiků prevence v pedagogicko-psychologických poradnách a školních metodiků působících v konkrétních školách. Všechny cíle této strategie směřují ke snížení míry výskytu rizikového chování.

4.2 Školská primární prevence rizikového sexuálního chování

Rizikové sexuální chování můžeme ve zmiňovaných dokumentech vidět hned na několika místech. V dokumentech *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016–2020* ([MVČR, 2016](#)) a *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022–2027* ([MVČR, 2021](#)) je zmiňováno rizikové sexuální chování s jeho projevy v běžném životě i kyberprostoru. Současná Národní strategie primární prevence zmiňuje rizikové sexuální chování převážně ve vztahu k přenosu HIV a nemoci AIDS, ale zároveň v textu odkazuje na *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních* ([MŠMT, 2010](#)), ve kterém je rizikovému sexuálnímu chování věnována celá příloha. Tato *Příloha č. 18: Co dělat když – Intervence pedagoga: Rizikové sexuální chování* ([Jonášová, 2015](#)) popisuje rizikové sexuální chování s jeho důvody i důsledky a navrhuje čtenáři různé možnosti, jak již vzniklé rizikové sexuální chování řešit, ale také jak má vypadat primární prevence, aby mu bylo možné předcházet. Jako klíčový prvek vnímá Jonášová ([2015, s. 8](#)) dobrý vztah učitele a žáka. Zdůrazňuje také potřebu podporovat sebevědomí žáků a seznamovat je se základními sexuálními pojmy. Je potřeba, aby dokázali žáci rozeznat nebezpečí, dokázali mu sami předcházet a chránit se.

Jonášová ([2015, s. 9](#)) zároveň zmiňuje klíčovou informační roli pedagoga v rámci sexuální výchovy. V tomto tvrzení ji podporují také Šulová ([Šulová, Fait, Weiss a kol., 2011, s. 386](#)), která sexuální výchovu mimo jiné vnímá také jako „prevenci rozsáhlé sociální

patologie, která se projevuje výrazněji než v jiných věkových obdobích v době dospívání“. Důležité také je, aby sexuální výchova byla pragmatická a vytvářela u žáků kladný vztah k sexualitě a snižovala rizika s ní spojená. Informovanost vnímá Jonášová jako klíčovou i ve věci toho, aby dítě vědělo, na koho se v případě nouze obrátit. Jako hlavní nástroj primární prevence vnímá Jonášová komunikaci, kdy pomocí vyprávění, vysvětlování, popisu či předvádění dokáže učitel nejlépe předat žákům potřebné informace. Učitel by měl žáka informovat o všem, co ho zajímá a brát každé jeho sdělení vážně, a pokud učitel mluví o tématech týkajících se sexuality, tak by to měl dělat bez zbytečného emočního náboje. Učitel by zároveň měl znát sociální klima třídy a až podle toho provést případnou intervenci ([Jonášová, 2015, s. 10](#)). Krom Přílohy č. 18 se rizikového sexuálního chování ve zmíněném metodickém doporučení dotýká také Příloha č. 7 o kyberšikaně, kam spadají sexuální rizikové jevy jako zmíněný sexting nebo kybergrooming.

Všechny tyto dokumenty řeší primární prevenci na státní úrovni. Důležitá je však také primární prevence přímo na školách, ve které je klíčová spolupráce všech zapojených osob.

Ředitel školy vydává vnitřní řád školy a zodpovídá za zajištění bezpečnosti žáků a za jejich ochranu před sociálně patologickými jevy. Musí také vytvořit preventivní program školy a zodpovídá za poskytování poradenských služeb v rámci školy.

Školní metodik prevence koordinuje a kontroluje realizaci preventivního programu školy a také všeho, co se na škole primární prevence týká. To obnáší krom komunikace se státní správou a samosprávou také metodické vedení učitelů v rámci primární prevence rizikového chování a jejich pravidelné vzdělávání v této oblasti. Školní metodik prevence by také měl komunikovat s pedagogicko-psychologickou poradnou a odbornými pracovišti za účelem spolupráce v oblasti prevence a realizaci primárně preventivních aktivit ([Miovský, Skácelová, Zapletalová, Novák a kol., 2015a, s. 121–122](#)).

Výchovný poradce nabízí hlavně kariérové poradenství a podílí se na procesu integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol. Kariérové poradenství řeší většinou ve spolupráci s třídními učiteli. Právě výchovný poradce společně se školním metodikem prevence zajišťují většinou poradenské služby na škole, kdy na některých školách je součástí tohoto týmu také školní psycholog, školní speciální pedagog a případně i konzultační tým učitelů školy ([Miovský, Skácelová, Zapletalová, Novák a kol., 2015a, s. 117](#)).

Školní psycholog a speciální pedagog realizují na školách pedagogicko-psychologické poradenství a pomáhají včas rozpoznat žáky s tendencemi k rizikovému sexuálnímu chování. Také vytvářejí preventivní strategie a intervnují v krizových situacích, kdy pomáhají učitelům adekvátně pracovat se žáky ([Mioviský, Skácelová, Zapletalová, Novák a kol., 2015a, s. 118](#)).

Každá škola má také **minimální preventivní program**, který každoročně připravuje školní metodik prevence a který podléhá kontrole České školní inspekce. Program vychází z dlouhodobé preventivní strategie školy a klade důraz na zdravý životní styl, osobnostní a sociální rozvoj žáků a rozvoj jejich komunikativních dovedností ([Mioviský, Skácelová, Zapletalová, Novák a kol., 2015a, s. 140](#)). Konkrétní intervenční, komunikační a bezpečnostní postupy v krizových situacích definuje **krizový plán školy**. Postupy by v něm měly být vypsány jasně, určovat konkrétní odpovědnost zaměstnanců a měly by pokrývat všechny základní typy krizových situací (např. všechny druhy rizikového chování a s ním spojených jevů) ([Mioviský a kol., 2015b, s. 32–33](#)).

V rámci primární prevence je klíčové žáky dostatečně vzdělávat a informovat o projevech a rizicích, která se rizikového sexuálního chování týkají. Ne vždy se toho však podaří dosáhnout v rámci běžné výchovy ke zdraví a je tak důležité zakomponovat do výuky také různé preventivní programy, které pomohou žákům lépe si ujasnit vše, co se rizikového chování týká, a také jim dají prostor ptát se lektorů na nejrůznější otázky, s kterými by si učitel nemusel vědět rady.

4.3 Preventivní programy rizikového sexuálního chování

Jak jsme již zmiňovali, základem dobré primární prevence je také kvalitní sexuální výchova. Proto se specifická všeobecná primární prevence v oblasti rizikového sexuálního chování často zaměřuje na to, aby žákům byly komplexně předány znalosti, normy a hodnoty týkající se lidské sexuality, a to právě například prostřednictvím preventivních programů. Takové programy bývají komplexní a dlouhodobé a rizikové sexuální chování je jen jednou z kategorií rizikového chování, na které se program zaměřuje jako na celek. Žáci s rizikovým sexuálním chováním bývají v rámci těchto programů většinou seznamováni v 8. až 9. třídě, některé programy se však věnují oblasti sexuality už v 6. a 7. ročnících.

To, jak jsou organizace odborně způsobilé k poskytování školské primární prevence rizikového chování, posuzuje Národní pedagogický institut (dále NPI) a uděluje certifikaci na dobu pěti let. V současné době je však proces udělování certifikací pozastaven, a tak se

organizacím již získaná certifikace automaticky prodlužuje do doby, než si budou moci zažádat o její obnovení. Všechny organizace, které mají v současnosti tuto certifikaci, jsou vypsané na stránkách Národního ústavu pro vzdělávání, z kterého v roce 2020 vznikl již zmíněný NPI ([Národní ústav pro vzdělávání, 2022](#)). V rámci této práce jsme z tohoto seznamu vybrali několik organizací, které se v rámci svých preventivních programů věnují rizikovému sexuálnímu chování. Organizace jsme vybrali tak, že jsme jejich programy posoudili podle zásad efektivní prevence rizikového chování u dětí a mládeže ([Miovský, Skácelová, Zapletalová, Novák a kol., 2015a, s. 58–60](#)).

Mezinárodní organizace **ACET** v rámci svého programu „Zvol si život“ nabízí řadu přednášek dotýkajících se většiny druhů rizikového chování. V přednáškách „Přátelství a láska“ a „Sex, AIDS a vztahy“, se žáci mohou dozvědět víc o mezilidských vztazích, sexualitě, nemoci AIDS a prevenci jejího přenášení. Přednášky jsou určeny pro 8. a 9. ročníky základních škol a organizace působí po celé České republice ([ACET, 2022](#)).

Organizace **Jules a Jim** nabízí preventivní program „Vztahy, partnerství a sexualita“, během kterého by se žáci 7., 8. a 9. tříd měli dozvědět o menstruaci a vhodné péči o pohlavní orgány, lépe pochopit oblasti sexuality a intimity a získat odpovědi na otázky, které by ohledně těchto témat měli. Program zároveň prováže tyto oblasti s kontextem partnerských vztahů a rozebere pohlavní styk s jeho možnostmi i riziky, u kterých se žáci dozví, jak jim lze předcházet. Program se také dotkne pornografie a zhodnotí jeho využití jako zdroj informací. Na závěr se dotkne také tématu domácího násilí, jeho rozvoje a jak se mu lze bránit. Organizace působí převážně v rámci Prahy a Středočeského kraje ([Jules a Jim, 2022](#)).

Nezisková organizace **Magdaléna o.p.s.** je společnost, která se primárně zaměřuje spíše na závislosti a jejich prevenci a léčbu. V rámci jejich programů primární prevence se však dotýkají také sexuality, a to v rámci přednášek „Kluci a holky – dva jiné světy“ určené pro 7. třídy a „Partnerské vztahy a sex“ určené pro 8. třídy. Přednáška pro 7. třídy pojednává o prevenci rizikového sexuálního chování, partnerských vztazích, lásce, sexu, pohlavním zneužívání a dalších tématech, která se mění podle každé třídy individuálně. Přednáška pro 8. třídy je více zaměřena na témata jako antikoncepce, volba partnera, drogy a sex a další podobná témata. Organizace působí v rámci Prahy a Středočeského kraje ([Magdaléna o.p.s., 2022](#)).

Středisko výchovné péče **Střed z. ú.** nabízí program „Strom poznání“, který má dva moduly, kdy jeden je pro 6.-7. ročníky a druhý je pro 8.-9. ročníky. Program poskytne žákům informace o pojmech spojených se sexualitou, pomůže s utvářením pozitivního vztahu k vlastnímu tělu a nasměruje žáky k většímu sebepoznávání a uvědomování si vlastní hodnoty. Ústav působí převážně v kraji Vysočina ([Střed z.ú., 2022](#)).

Organizace **Život bez závislostí** nabízí programy „Kluci-holky-láska“, „Začátky intimního života“ a „Hrozí i vám – virus HIV“, všechny pro 8. a 9. ročníky. V rámci prvního programu se pracuje s pojmy gender a stereotyp a s očekáváními od partnerského vztahu, zatímco druhý se již věnuje začátku sexuálního života a prevenci rizikového sexuálního chování. Třetí program popisuje virus HIV a nemoc AIDS, jejich rizika a jak se jim lze bránit. Organizace působí převážně v Praze ([Život bez závislostí, 2022](#)).

Za zmínku také stojí pedagogicko-psychologické poradny a centra primární prevence, která se nacházejí v téměř každém kraji. I tato zařízení poskytují komplexní programy, které se dotýkají rizikového sexuálního chování. Z organizací provozujících tato centra můžeme jmenovat například **Semiramis, Portimo, P-centrum, Renarkon** a mnoho dalších.

Primární prevence rizikového sexuálního chování je důležitá také v kyberprostoru, kde ji reprezentují již zmíněné jevy, jako je kybergrooming a sexting. Okrajově se prevencí v tomto prostředí zabývají některé již zmíněné organizace, ale jako jedno z hlavních témat ji má například **Centrum prevence rizikové virtuální komunikace**, které se v rámci projektu E-Bezpečí věnuje nejen primární prevenci, ale také výzkumu v oblasti rizikového chování na internetu. Primární prevenci provádí formou besed, na kterých žáci lépe porozumějí a získají nové informace v oblastech kyberšikany a kybergroomingu ([E-Bezpečí, 2022a](#)). Tomuto tématu se věnuje také spolek **Rizika internetu a komunikačních technologií o.s.**, který se také prezentuje pod názvem „Nebud' obětí!“. Cílem jejich preventivního programu je seznámit žáky se základními riziky internetu a komunikačních technologií, naučit je odpovědnosti a empatii v tomto prostředí a také je naučit bránit se všem rizikovým jevům vyskytujícím se v kyberprostoru ([Nebud' obětí!, 2022](#)). Tímto směrem se orientuje také sdružení **CZ.NIC**, které spravuje domény CZ a provozuje projekt Bezpečně na netu, v jehož rámci provádí také besedy zaměřené na primární prevenci rizikového sexuálního chování. V neposlední řadě se v této problematice angažuje **Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost**, který nabízí pomoc školským metodikům a také pořádá přednášky a besedy týkající se dané problematiky.

II EMPIRICKÁ ČÁST

5. Aktuální stav zkoumané problematiky

Z výzkumů zaměřených přímo na rizikové chování v rámci České republiky bych vyzdvihl práci Petrenka s Líbalem (2021), kteří pod hlavičkou PCPP sledují výskyt rizikového chování na pražských školách, a to pomocí dotazníků rozdaných studentům. Jejich výzkum probíhá každoročně již od roku 2016 a k dispozici je také jimi zpracovaná komparace získaných dat mezi lety 2016–2020. Výzkum v roce 2020 probíhal během globální pandemie viru COVID-19, takže získaná data jsou o to cennější, jelikož je skrze ně možné alespoň částečně monitorovat míru vlivu pandemie na rizikové sexuální chování u adolescentů. Z výzkumů Petrenka a Líbala zaměřených pouze na Prahu se dozvídáme, že počty případů předčasného zahájení pohlavního života v letech 2016–2018 stagnovaly a v roce 2019 dokonce stouply. V roce 2020 však opět znatelně klesly, což je možno přisuzovat vlivu pandemických opatření. V dotazníkových šetřeních se věnují také rizikovému chování na internetu a jejich otázky se dotýkají i sextingu a kybergroomingu. Na tuto problematiku jsou však vedeny také samostatné výzkumy.

Problematika rizikového chování v kyberprostoru získává s každým rokem na důležitosti a zvyšuje se také množství výzkumů vedených na toto téma, a to nejen v rámci České republiky, ale také na celoevropské úrovni. Ani ve světovém rámci tato problematika není opomíjena, což bylo možné vidět na prvním rozsáhlejších výzkumu týkajícím se sextingu, kterým byl realizován v roce 2008 ve Spojených státech Amerických ([Power to Decide, 2008](#)). Jedním z příkladů celoevropského zkoumání je výzkum EU Kids Online IV, který vyšel v roce 2020 a účastnili se ho výzkumníci z 19 zemí Evropy včetně České republiky. Výzkum popisuje chování na internetu u více než 25 000 respondentů a poukazuje na rizika a příležitosti spojená s jejich chováním ([Šmahel, Macháčková, Mascheroni, 2020](#)). V rámci České republiky ale ve svých výzkumech situaci výborně mapuje také Centrum prevence rizikové virtuální komunikace PRVoK, které poskytuje více dat přímo o rizikovém sexuálním chování v rámci kyberprostoru. Z jejich výzkumů tak můžeme již od roku 2010 sledovat vývoj četnosti rizikových jevů, jako je například kybergrooming nebo sexting (viz oddíl 2.2.3.). Díky těmto datům získává veřejnost lepší představu, jak se chovají čeští adolescenti v kyberprostoru, což se zároveň následně promítne v tom, že lze vytvářet a volit pro ně cílenější preventivní programy ([E-Bezpečí, 2022b](#)).

Poměrně dobře zmapovanou problematikou v České republice i ve světě jsou také STD, které jsou jedním z mnoha možných následků rizikového sexuálního chování. Jelikož za viníka vyššího výskytu STD můžeme považovat nárůst rizikového sexuálního chování, tak je i tento ukazatel důležitý k zmapování současné situace v této oblasti. V České republice se musí případy nákazy některými druhy STD povinně hlásit, a tak zde máme vcelku obsáhlý přehled o jejich výskytu. Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky (dále ÚZIS) o těchto případech vede statistiku, kdy údaje o počtu nakažených jsou veřejně dostupné a kdokoliv si je může dohledat od roku 1959 až do roku 2018. V horizontu od roku 2010 do roku 2018 můžeme vidět na našem území vzestupnou tendenci počtu případů STD, a to obzvláště gonokokové infekce, známé také jako kapavka. I přesto, že v období mezi rokem 2015 a 2018 jde ve srovnání s předcházejícími roky spíše o stagnaci, je zde stále patrný mírný nárůst případů. U adolescentů jsou STD většinou hlášeny mezi 15. a 19. rokem života, v o poznání menším množství případů pak i mezi 10. a 14. rokem ([ÚZIS, 2021](#)).

K zmiňovaným projevům rizikového sexuálního chování se vztahují také výzkumy z jiných oborů, například z oblasti sexuologie. Co se týče předčasného začátku sexuálního života, v Česku byl veden kontinuální výzkum týkající se sexuálního chování české populace. Tento výzkum byl proveden čtyřikrát během 15 let, a to v roce 1993, 1998, 2003 a 2008. V rámci něj byly respondentům položeny otázky také na jejich věk při první souloži a z výzkumu vyšlo, že věk první soulože se v rámci populace v tomto časovém období nesnižoval ([Weiss, Zvěřina, 2009](#)). V aktuálnějším výzkumu zacíleném přímo na adolescenty však již vyšlo, že se oproti roku 2010 objevil výrazně vyšší výskyt předčasného začátku sexuálního života ([Pastor, Weiss, Sigmundová, 2017](#)). Zde je možné vidět korelaci výsledků tohoto výzkumu se statistikou ukazující nárůst STD, zmiňovanou v předchozím odstavci.

Z dalších výzkumů také vyplývá, že významnou měrou závisí výskyt rizikového chování u adolescentů na stavu jejich okolí. Rodina a vrstevníci značně ovlivňují výskyt rizikového sexuálního chování u jedince ([Lindberg, Maddow-Zimet, Marcell, 2019](#)) a pokud adolescenti vidí u svojí rodiny a vrstevníků projevy rizikového chování nebo s nimi není doma dobře zacházeno, tak mohou tyto faktory významně podpořit rozvoj rizikového chování obecně ([Andrews, Foulkes, Blakemore, 2020](#); [Wang, Hu, Yu, Yang, 2019](#)).

6. Výzkumné šetření

Sexuální rizikové chování je aktuálním a intenzivně zkoumaným tématem, a to jak jeho výskyt v rámci běžného světa, tak i světa kybernetického. Cílem empirické části této práce je popsat výskyt rizikového sexuálního chování u vybraných žáků 6. – 9. tříd základních škol, 1. – 4. tříd osmiletých gymnázií a 1. – 2. tříd šestiletých gymnázií.

6.1 Cíle a otázky výzkumného šetření

Před začátkem výzkumného šetření musíme nejdříve formulovat cíle výzkumného šetření a výzkumné otázky. Hlavním cílem výzkumného šetření je, jak již bylo zmíněno, popsat výskyt rizikového sexuálního chování u vybraných žáků 6. – 9. tříd základních škol, 1. – 4. tříd osmiletých gymnázií a 1. – 2. tříd šestiletých gymnázií. Dílčími cíli výzkumného šetření je:

- Zjistit informovanost žáků 2. stupně vybraných škol o rizikovém sexuálním chování.
- Popsat výskyt rizikového sexuálního chování na 2. stupni vybraných základních škol a gymnázií.
- Odhalit, jaké mají respondenti povědomí o vybraných tématech týkajících se sexuálního rizikového chování.
- Prozkoumat, jestli probírají respondenti témata týkající se rizikového sexuálního chování s vyučujícími a se členy domácnosti.
- Zjistit, jak vnímají respondenti rizikovost předčasného zahájení sexuálního života u chlapců a dívek.

Ve vztahu k formulovaným cílům jsme stanovili výzkumné otázky, ze kterých jich šest tvoří deskriptivní výzkumné otázky a jedna je relační výzkumná otázka ([Gavora, 2010, s. 26–28](#)).

Deskriptivní výzkumné otázky jsme formulovali takto:

- Jaká je četnost respondentů, kteří se setkali na internetu s intimními fotografiemi nebo videi?
- Jaká je četnost respondentů, kteří při návštěvě videochatových portálů narazili na obnažování nebo masturbaci ze strany ostatních uživatelů?
- Jaká je četnost respondentů, kteří někdy odeslali svá intimní videa či fotografie jiným lidem?

- Jaká témata související s rizikovým sexuálním chováním jsou probírána vyučujícími ve školách?
- Jaká je četnost respondentů, kteří zahájili svůj sexuální život předčasně?
- Jak respondenti vnímají rizikovost předčasného začátku pohlavního života u chlapců a dívek?

Relační výzkumnou otázku jsme formulovali takto:

- Jaký je rozdíl ve sledování videí s pornografickou tematikou u chlapců a dívek?

K relační výzkumné otázce byla stanovena věcná hypotéza, pro kterou byly vytvořeny statistické hypotézy H_0 a H_A , čili hypotéza nulová a hypotéza alternativní.

Věcná hypotéza (H): Ve sledování videí s pornografickou tematikou je u chlapců a dívek rozdíl.

Nulová hypotéza (H_0): Četnost sledování videí s pornografickou tematikou je u chlapců i dívek stejná.

Alternativní hypotéza (H_A): Četnost sledování videí s pornografickou tematikou je u chlapců vyšší než u dívek.

6.2 Výběr vzorku do výzkumného šetření

V rámci našeho výzkumu jsme si jako základní soubor vybrali žáky 2. stupně základních škol a gymnázií ve Znojmě. V rejstříku škol a školských zařízení jsme vyhledali školy, které se nacházejí ve Znojmě, zkontaktovali jsme je a nabídli jim účast na tomto výzkumu. Školy, které kladně odpověděly a rozhodly se s námi spolupracovat, jsme zařadili do výzkumného vzorku a z těchto škol nám tak vznikl výběrový soubor. Výběr vzorku byl záměrný, konkrétně záměrný anketní ([Chráška, 2016, s. 19](#)). O zapojování žáků součástí vzorku, rozhodovali ředitelé škol a žáci, kteří se měli možnost vyjádřit, že se výzkumu účastnit nechtějí. Výběrovým souborem tedy byli vybráni žáci 2. stupně základních škol a gymnázií ve Znojmě.

Do výzkumného šetření se zapojila jedna základní škola a jedno gymnázium s možnostmi osmiletého a šestiletého studia. Ve výběrovém souboru je zastoupeno 16 tříd, ze kterých se do výzkumu zapojilo celkem 350 respondentů. Z tohoto počtu bylo 199 respondentů ze základní školy a 151 z gymnázia. Za účelem zpřesnění výpovědní hodnoty dat bylo v rámci výběrového souboru provedeno čištění, během kterého bylo vyřazeno 44 respondentů, kteří:

- Uvedli rok narození, který hrubě nesedí s vybraným ročníkem (2 respondenti).
- Uvedli jiný ročník než ten, který navštěvují (13 respondentů).
- Na položku č. 5: „Setkal jsi se už někdy na internetu s intimní fotografií, videem nebo jiným intimním obsahem, který by byl volně dostupný na internetu nebo by ti ho někdo poslal?“ odpověděli „Ano, ale pouze s fotografií.“ a poté v položce č. 10 „Sledoval jsi někdy na internetu videa s pornografickou tematikou?“ odpověděli „Ano“ (17 respondentů).
- Na položku č. 8: „Znáš nějaké portály s pornografickou tematikou?“ odpověděli „Ne.“ a poté v následující položce č. 9 „Pokud ANO, uveď prosím, jaké portály to jsou.“ vypsalí názvy portálů s pornografickou tematikou (12 respondentů).

První bod byl naplněn, pokud respondent uvedl rok narození, který by ho dělal o tři a více let starším, než je průměrná věková hodnota získaná od respondentů v jeho ročníku. Druhý bod byl zjistitelný, jelikož vždy vyplňovala dotazník pouze jedna třída naráz, takže jsme věděli, do jakého ročníku respondenti vyplňující dotazník v určitý čas spadají. Bylo tak například možné vyřadit respondenta, který v dotazníku označil 6. ročník i přesto, že v časovém rozsahu, kdy svůj dotazník odevzdal, byly dotazníky k dispozici pouze žákům 9. třídy. V třetím a čtvrtém bodě plní položky č. 9 a č. 10 kontrolní funkci. Jelikož kombinace odpovědí zmíněné ve 3. a 4. bodě považujeme za vzájemně protichůdné, vnímáme tyto respondenty jako málo věrohodné a vyřazujeme je z výběrového souboru, který se po čištění sestává z 306 respondentů.

Výběrový soubor je tvořen z 53,27 % respondenty ze základní školy, kterých je 163, a z 46,73 % respondenty z gymnázia, kterých je 143. Věkové rozložení podle roku narození je 2006 až 2010. Nejvyšší zastoupení mají respondenti narození v roce 2009, kteří tvoří 28,10 % dotazovaných, pak respondenti narození v letech 2007 a 2008, kdy se k oběma rokům přihlásil stejný počet žáků a každá z těchto skupin tvoří 23,53 % dotazovaných. Potom respondenti narození v roce 2006, kteří tvoří 16,34 % dotazovaných a celkově nejméně bylo respondentů narozených v roce 2010, tvořících 8,50 % dotazovaných. Ve vztahu k pohlaví je výběrový soubor složen z 50,65 % respondentek ženského pohlaví a z 49,35 % respondentů mužského pohlaví. Tato procenta jsou téměř identická s poměrovým zastoupením mužů a žen v rámci obyvatelstva České republiky k roku 2021, ve kterém ženy tvoří 50,7 % obyvatel a muži 49,3 % ([ČSÚ, 2022](#)) a mírně se odchyluje od poměrového zastoupení mužů a žen v rámci obce Znojmo, kde je k roku 2021 poměr obyvatel podle pohlaví 52 % žen vůči 48 % mužů ([ČSÚ, 2022](#)).

6.3 Metoda výzkumného šetření

Pro realizaci sběru dat byla vybrána explorační metoda, a to konkrétně metoda dotazníkového šetření, pomocí které je možné získat velké množství dat od velkého počtu respondentů. Dalšími výhodami tohoto nástroje je, že je ekonomicky i časově nenáročný na realizaci ([Chráska, 2016, s. 158](#)), a to obzvláště v naší zvolené elektronické podobě. Dotazník byl větvený a díky jeho elektronické formě bylo možné efektivnější použití filtračních otázek. Pomocí nich bylo možné snížit množství respondentem zodpovídaných otázek až na polovinu v případě, že by pro něj otázky nebyly relevantní. Jak dotazník vypadal můžete vidět v příloze č. 1. Interaktivnost, kterou dotazník přesunutím do přílohy ztratil, kompenzujeme tím, že se u různých variant odpovědi nacházejí v závorkách údaje o tom, kam dotazník respondenta přesměruje při zvolení konkrétní odpovědi. Pokud se vedle odpovědi žádná závorka nenachází, přesouvá se respondent na další otázku v pořadí. V originálním dotazníku respondent nevěděl, na jakou otázku bude po zvolení odpovědi přesunut, jelikož to dotazník dělal automaticky.

V našem dotazníku se nachází 27 položek, ze kterých je jedna otevřená (položka č. 9), tři polouzavřené (položky č. 15, 18 a 24) a 23 uzavřených. Pokud bychom dále dělili polouzavřené a uzavřené položky podle počtu předkládaných odpovědí, tak je v dotazníku 10 položek dichotomických a 15 položek polytomických. Z 15 polytomických položek je 14 výběrových a jedna výčtová (položka č. 18). Ze 14 výběrových jsou dvě položky škálové (položky č. 21 a 22). V dotazníkovém šetření figurují také funkcionální položky. Nemají však čistě funkcionální roli a jejich rozměr je zároveň i obsahový ([Chráska, 2016, s. 159–163](#)).

Pro dotazníkové šetření jsme zvolili formu anonymního dotazníku, kdy od respondentů vyžadujeme pouze informace o tom, jakou navštěvují školu, v jakém jsou ročníku a jaký je jejich rok narození. Od toho si slibujeme, že v dotazníkovém šetření získáme pravdivější údaje, jelikož respondenti budou mít jistotu, že informace, které do dotazníku vyplní, nebudou žádným způsobem spojeny s jejich osobou a následně použity proti nim. Zároveň také vnímáme potenciální nebezpečí anonymního dotazníku v tom, že naskýtá prostor pro nezodpovědné vyplňování a recesi ([Chráska, 2016, s. 169](#)). Případnému znehodnocení výzkumného vzorku takovými respondenty se v našem dotazníku snažíme předejít umístěním tzv. kontrolních položek.

Kontrolní položky jsou v dotazníkovém šetření zastoupeny ve dvou různých variantách. První variantou je zařazení otázky do dotazníku, na niž s naprostou jistotou známe odpověď. Tuto variantu reprezentuje položka č. 3, která se ptá, do jakého chodí respondent ročníku. Při rozdávání dotazníků jsme vždy prováděli výzkumné šetření pouze s jednou třídou naráz a ihned po vyplnění dotazníku všemi ochotnými respondenty jsme zkontrolovali, jak vyplnili položku č. 3. V jakém jsou ročníku víme, jelikož jsme prováděli dotazníkové šetření po jednotlivých třídách, takže jakákoliv odpověď, která nesouhlasila s ročníkem, ve kterém bylo v daný moment šetření prováděno, je málo věrohodnou a respondent byl vyloučen z výběrového souboru. Zjistit malou věrohodnost je také možné kombinací odpovědí na položky č. 3 a č. 4, a to v případě, že se rok narození hrubě liší od ročníku, ve kterém by měl respondent být.

Druhá varianta kontrolní položky v našem dotazníkovém šetření je dotázání se více položkami na stejnou otázku. To jsou například položky č. 5 a č. 10, kdy u č. 5 je jednou z možností, jak odpovědět „Ano, ale pouze s fotografií.“. Pokud takto respondent odpoví, tak by u otázky č. 10 neměl odpovědět „Ano“, jinak se tyto odpovědi budou vzájemně popírat. Stejně tak by v případě, že na otázku č. 8 odpoví ne, neměl být schopen vypsát žádné portály v otázce č. 9. Respondenti, kteří odpověděli jednou z kombinací těchto odpovědí, tak byli vyhodnoceni jako málo věrohodní a také byli vyřazeni z výběrového souboru ([Chráska, 2016, s. 159](#)).

V dotazníkovém šetření se nacházejí také filtrační položky, které jsme tam vložili pro respondenty, kteří by s tématem nemuseli být tak detailně obeznámeni, kteří s rizikovým sexuálním chováním nemají téměř žádné zkušenosti nebo jejichž odpovědi by pro určité položky v dotazníkovém šetření měly pramalý význam. Filtrační funkci mají položky č. 5, 6, 10, 14, 17, 20 a 23. Díky těmto položkám respondenti, kterých se konkrétní téma netýká nebo o něm mají minimální znalosti, přeskakují detailnější otázky a pokračují v zodpovídání jiných, obecnějších položek ([Chráska, 2016, s. 160](#)).

Funkcionálně psychologické položky jsou v dotazníku dvě, a to položky č. 19 a č. 27. Položka č. 19 stojí před blokem otázek týkajících se pohlavního styku tak, aby odvedla mysl respondenta od předchozí otázky týkající se rizik spojených se sexem a sexualitou. Tím chceme dosáhnout toho, aby si respondenti ihned nespojili rizikovost s pohlavním stykem a aby na otázky ohledně něj odpovídali upřímně ([Chráska, 2016, s. 159](#)). Položka č. 27 má zase odvést pozornost respondentů, kteří vyplnili blok položek týkajících se pohlavního styku a mohli by se následně cítit nekomfortně. Položka č. 27 zároveň navazuje na položku č. 19 a má potenciál ukázat zajímavé rozdíly ve vnímání rizik u chlapců a u dívek.

Položky dotazníku byly vytvořeny na základě výzkumných otázek a cílů stanovených pro empirickou část práce. Dotazník byl vytvořen ve webové aplikaci Google Forms a respondentům byl zaslán elektronickou formou prostřednictvím sdíleného odkazu na dotazník. Vzorem tomuto dotazníku byl výzkum v oblasti sextingu, u kterého probíhal sběr dat v letech 2018–2019 a výsledky výzkumu byly zveřejněny v rámci publikace *Sexting u českých dětí* (Szotkowski a kol., 2020). Vzorem byly také některé výzkumné nástroje z *Šetření o rizikovém chování žáků 2. stupně ZŠ a SŠ v Praze 2018/2019* (Petrenko, Líbal, 2018). Položky zároveň vycházely z *Přílohy č. 18 Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních* (Jonášová, 2015). Nyní si rozebereme položky v dotazníku a motivaci, která vedla k tomu je respondentům položit.

Položky č. 1–4 zjišťují od respondentů demografické údaje a třídí je do jednotlivých kategorií podle toho, jakou studují školu, do jaké chodí třídy a ve kterém roce se narodili. Položka č. 5 je obecná a třídí respondenty podle míry zkušeností se sexuálním obsahem na internetu. Položky č. 6 a 7 se týkají videochatových portálů, u kterých bylo ve výzkumu Szotkovského a kol. (2020, s. 159–162) poukazováno na to, že s navštěvováním videochatových portálů roste míra výskytu rizikového sexuálního chování v prostředí internetu. Položky č. 8–11 se vztahují k Příloze č. 18 (Jonášová, 2015, s. 1), ve které je jedním ze zmíněných rizikových jevů také zvýšená konzumace pornografie před 15. rokem života. Položky č. 12–15 se týkají sextingu a náchylnosti respondentů k němu. Položky č. 16–18 zjišťují informovanost respondentů ohledně rizikového sexuálního chování a jeho prevence a zaměřují se na to, zda je toto téma probíráno ve školách a v rodinách respondentů. Možnosti nabízené v položce č. 18 zároveň vycházejí z RVP ZV a z jevů vyjmenovaných v rámci Přílohy č. 18 (Jonášová, 2015, s. 1). Otázka č. 19 je funkcionálně psychologická a její vedlejší obsahovou funkcí je zjistit, jak jsou respondenti ochotni vystupovat na veřejnosti proti rizikovému sexuálnímu chování. Položky č. 20–26 zjišťují informovanost respondentů ohledně rizikového sexuálního chování včetně předčasného pohlavního styku a s tím spojené prevence. Položka č. 27 je také funkcionálně psychologická a zároveň zjišťuje, jestli ochota vystoupit proti rizikovému sexuálnímu chování na veřejnosti nějakým způsobem souvisí s pohlavím oběti.

7. Výsledky výzkumného šetření

Po zkompletování výzkumného souboru přichází na řadu vyhodnocování získaných dat ve vztahu k námi stanoveným výzkumným otázkám. Pro lepší přehlednost jsou data graficky znázorněna v tabulkách a grafech, kdy v tabulkách jsou výsledky znázorněny formou absolutní četnosti dat a v grafech relativní četností vynásobenou stem tak, aby výsledná čísla na grafu byla v procentech. Celková četnost je v tabulkách označena písmenem n a nachází se pod posledním řádkem tabulky. Poslední sloupec tabulky zobrazuje celkový počet respondentů, kteří zvolili jednotlivé varianty. Při rozdělení podle tříd jsou v rámci tabulky sloučené třídy gymnázia s třídami základních škol pro zachování anonymity vzorku. Kategorie 6. – 9. třída tak v tabulce zároveň reprezentují i jejich ekvivalenty na gymnáziu od primy do kvarty. V textu se odvolávám na položky v dotazníku jejich číslem, které vychází z přílohy č. 1.

Deskriptivní otázka č. 1: Jaká je četnost respondentů, kteří se setkali na internetu s intimními fotografiemi nebo videi?

Setkání respondentů s intimními fotografiemi nebo videi na internetu se v dotazníku věnuje položka č. 5. Z grafu č. 1 můžeme vidět, že s nějakým intimním obsahem se na internetu setkala 70 % respondentů. Z tabulky č. 1 získáme sečtením všech kladných odpovědí výsledek 215 respondentů, což zodpovídá naší deskriptivní otázku. Graf č. 2 ukazuje nejvyšší relativní četnost kladných odpovědí podle roku narození u ročníků 2007 a 2006 a v tabulce č. 2 podle tříd vidíme, že nejčastěji respondenti kladně odpověděli v 8. a 9. třídě.

Tabulka č. 1: Setkání s intimním obsahem na internetu podle věku

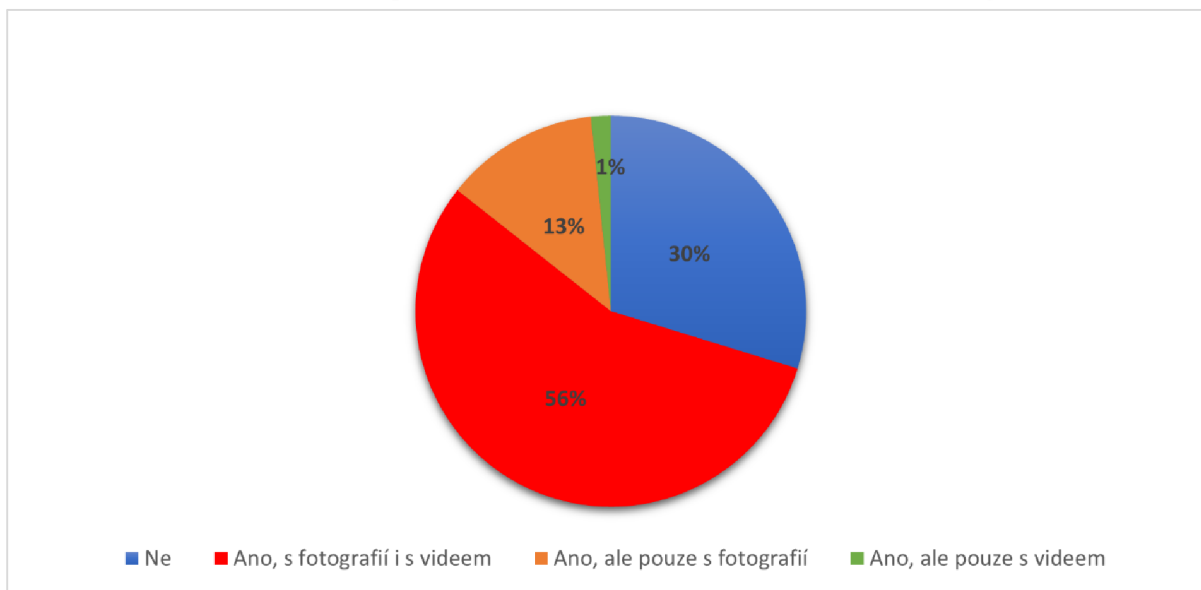
	2006	2007	2008	2009	2010	Celkem
Ne	11	9	25	34	12	91
Ano, s fotografií i s videem	37	52	40	36	6	171
Ano, ale pouze s fotografií	1	9	6	15	8	39
Ano, ale pouze s videem	1	2	1	1	0	5
Celková četnost n	50	72	72	86	26	306

Tabulka č. 2: Setkání s intimním obsahem na internetu podle tříd

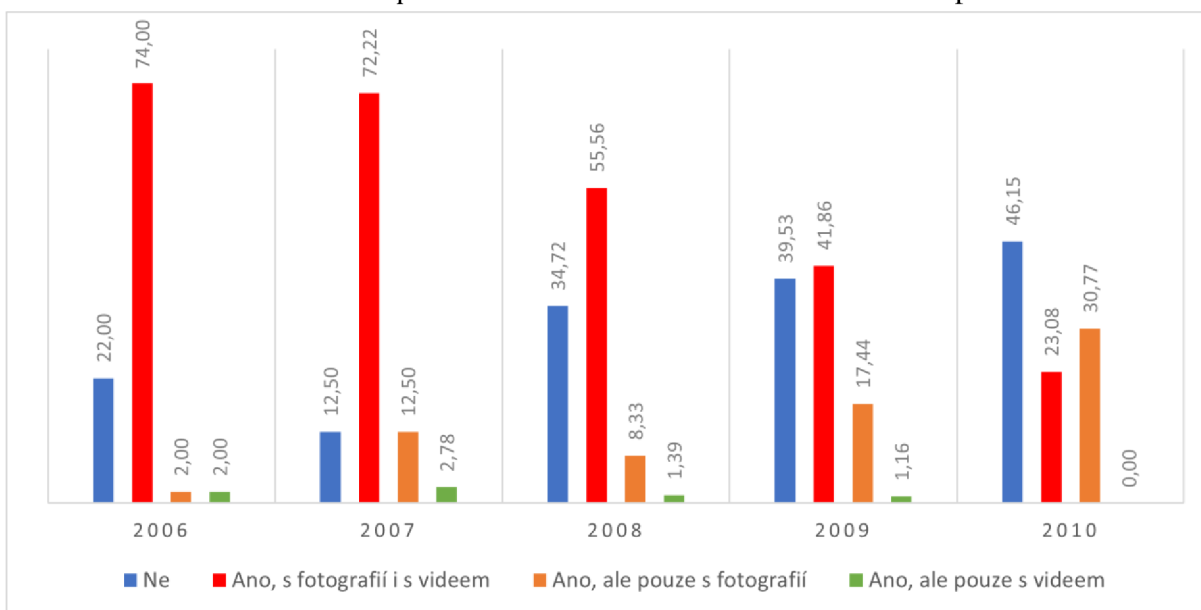
	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída	Celkem
Ne	22	37	13	19	91
Ano, s fotografií i s videem	14	46	39	72	171
Ano, ale pouze s fotografií	14	13	6	6	39
Ano, ale pouze s videem	0	1	4	0	5
Celková četnost n	50	97	62	97	306

Graf č. 1: Relativní četnost odpovědí na setkání se s intimním obsahem – celý vzorek

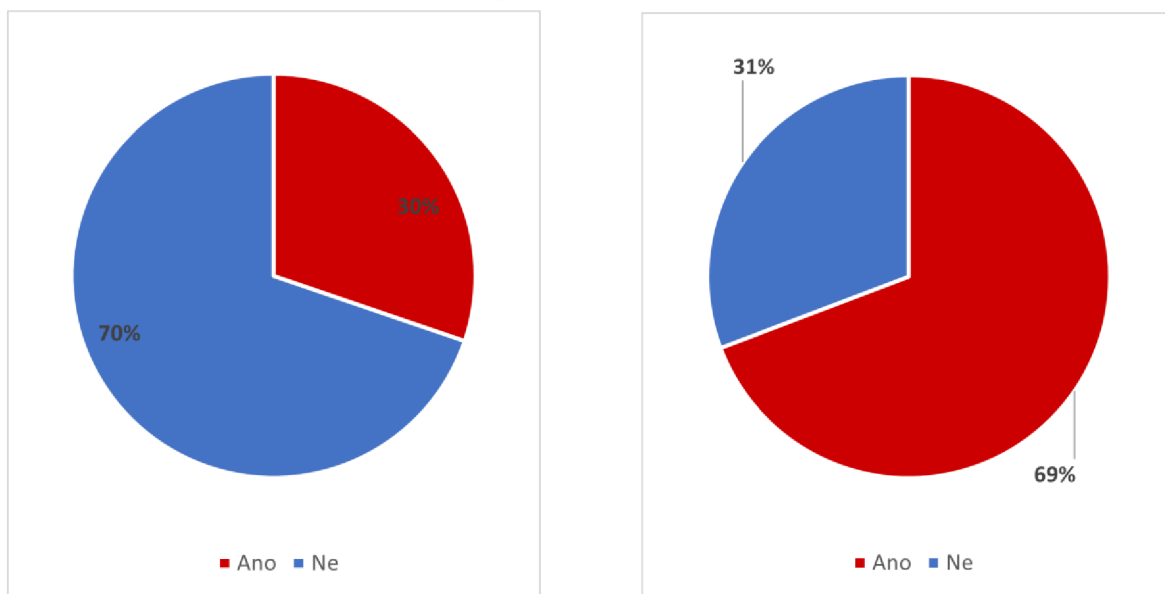
Graf č. 2: Relativní četnost odpovědí na setkání se s intimním obsahem – podle roku narození

Deskriptivní otázka č. 2: Jaká je četnost respondentů, kteří při návštěvě videochatových portálů narazili na obnažování nebo masturbaci ze strany ostatních uživatelů?

Této deskriptivní otázce se v dotazníku věnují položky č. 6 a č. 7. Z 215 respondentů, kteří v dotazníku kladně odpověděli na položku č. 5, jich 150 videochatové portály nenavštěvuje a položku č. 7 tak nezodpovídali. Z 65 respondentů navštěvujících videochatové portály narazilo na obnažování či masturbaci 45 z nich, což představuje 69 % z respondentů navštěvujících videochatové portály a 14,7 % z celého výběrového souboru.

Graf č. 3: Navštěvování videochatových portálů Graf č. 4: Setkání s masturbací a obnažením

Tabulka č. 3: Setkání s masturbací nebo obnažováním na videochatových portálech

	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída	Celkem
Ne	1	10	4	5	20
Ano	4	12	11	18	45
Četnost <i>n</i>	5	22	15	23	65

Deskriptivní otázka č. 3: Jaká je četnost respondentů, kteří někdy odeslali svá intimní videa či fotografie jiným lidem?

Této deskriptivní otázce se v dotazníku věnují položky č. 12 až 15. Z výsledků, které můžeme vidět v tabulce č. 4, jsme zjistili, že respondenti často ani nevědí, od jakého věku je legální šířit vlastní intimní videa či fotografie. 9,5 % respondentů si myslí, že je to legální vždy nehledě na věk a 29,7 % respondentů věří, že je to legální od 15 let. 39,2 % respondentů tak nemá dostatečné znalosti ohledně rizik spojených s šířením vlastních intimních materiálů.

Tabulka č. 4: Věková hranice legálního šíření vlastní intimní fotografie či videa – podle tříd

	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída	Celkem
Legální je to vždy.	4	6	4	15	29
15 let	18	29	22	22	91
18 let	28	62	36	60	186
Celková četnost <i>n</i>	50	97	62	97	306

I přesto by většina respondentů nejednala se svými intimními materiály lehkomyšlně a pouze čtyři respondenti z 306 by zaslali svoji intimní fotku či video někomu, koho znají pouze na internetu. Svoje intimní video či fotku někdy zaslalo někomu jinému 16 respondentů z 306, což představuje 5,2 % respondentů. Komu je respondenti zaslali můžeme vidět v tabulce č. 6.

Tabulka č. 5: Zaslání vlastní intimní fotky či videa někomu jinému – podle tříd

	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída	Celkem
Ne	49	95	57	89	290
Ano, fotografii i video	0	0	1	1	2
Ano, ale pouze fotografii	0	2	4	6	12
Ano, ale pouze video	1	0	0	1	2
Celková četnost <i>n</i>	50	97	62	97	306

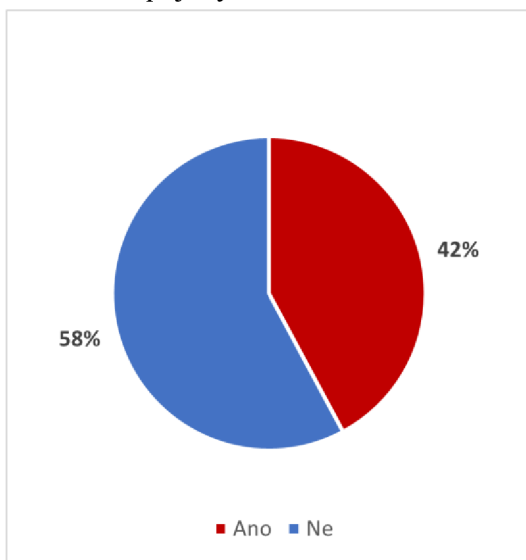
Tabulka č. 6: Příjemci intimní fotky či videa respondentů

	Počet respondentů
Příteli/přítelkyni	5
Bývalému kamarádovi/kamarádce	3
Člověku, který se mi líbil	2
Člověku, se kterým jsme se znali jen na internetu	2
Současnému kamarádovi/kamarádce	2
Rodičům	1
Bývalému příteli	1

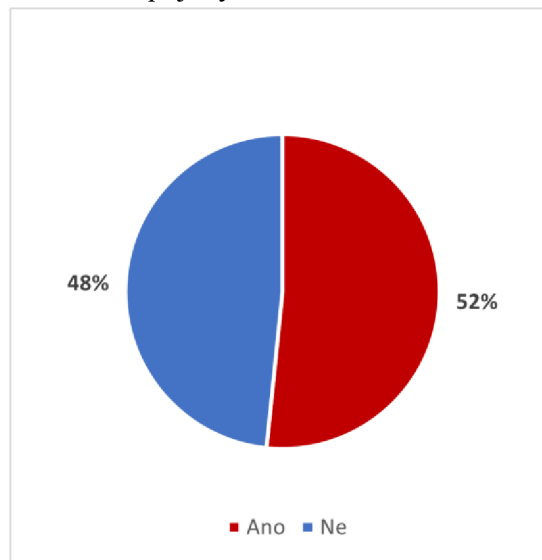
Deskriptivní otázka č. 4: Jaká témata související s rizikovým sexuálním chováním jsou probírána vyučujícími ve školách?

Této deskriptivní otázce se v dotazníku věnují položky č. 16 až 18. Podle námi získaných dat, která jsou znázorněna v grafu č. 5, se 57,8 % respondentů nikdy nebavilo s žádným členem rodiny o rizicích spojených se sexem a sexualitou v běžném životě a na internetu. Vyučující na školách z toho sice vycházejí o něco lépe, přesto ale 48,4 % respondentů tvrdí, že se s nimi vyučující o rizicích spojených se sexem a sexualitou nikdy nebavili. Z tabulky č. 7 a grafu č. 7 je možné vypočítat, že to byli žáci gymnázia, kteří v položce č. 17 častěji volili variantu „Ne“. 158 respondentů, kteří zvolili v položce č. 17 variantu „Ano“, pak v položce č. 18 vybírali témata, o kterých se podle nich s vyučujícími bavili. Za nejobvyklejší téma zvolili sexuálně přenosné choroby, které vybralo 102 ze 158 respondentů. Další témata, která probírali respondenti s vyučujícími jsou znázorněna v grafu č. 8.

Graf č. 5: Konverzace se členem rodiny o rizicích spojených se sexem/sexualitou

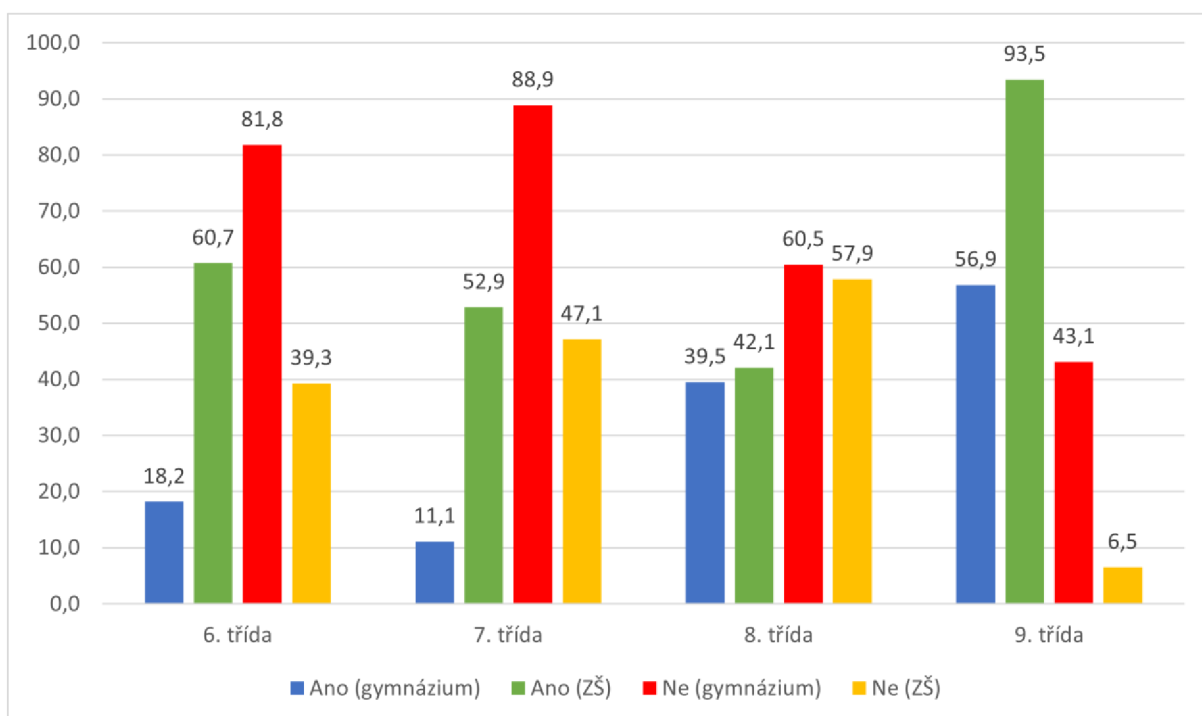
Graf č. 6: Konverzace s vyučujícími o rizicích spojených se sexem/sexualitou

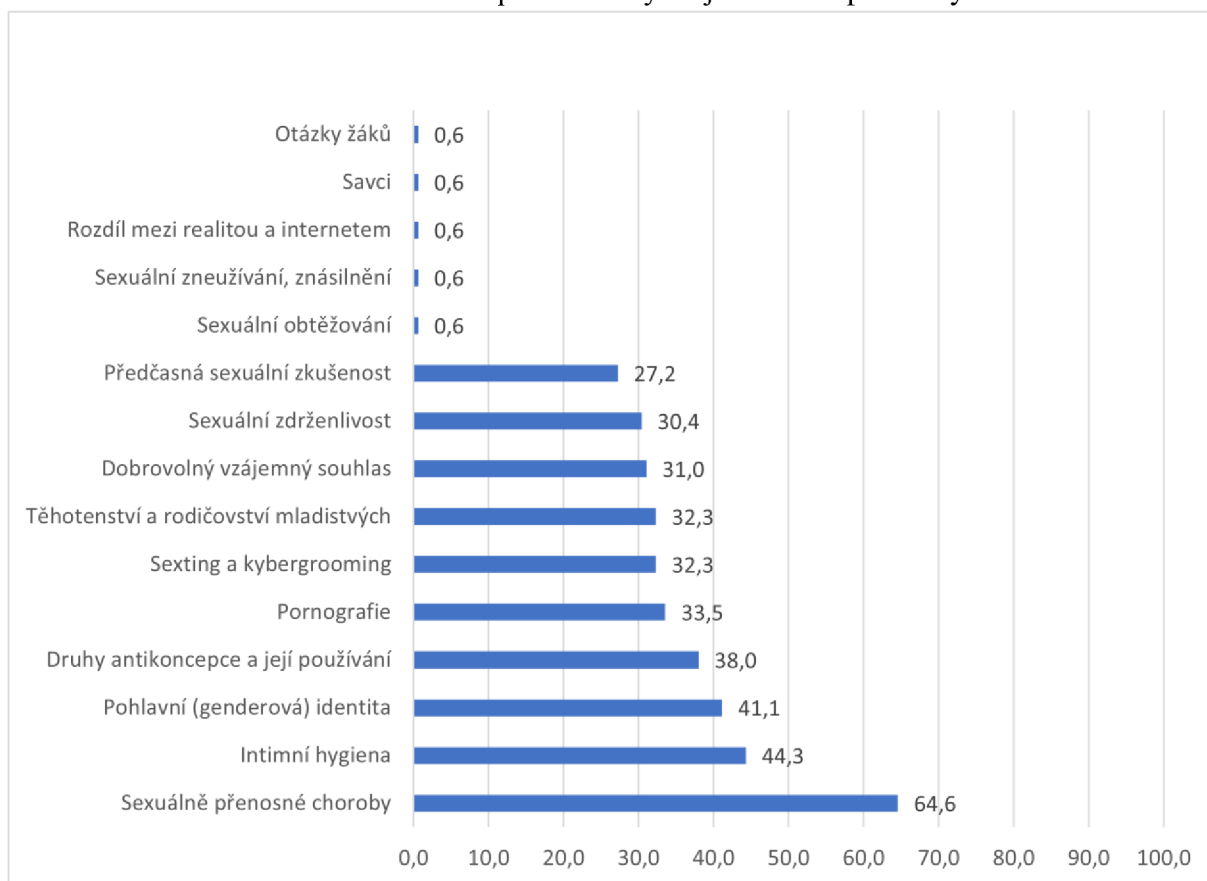
Tabulka č. 7: Absolutní četnost odpovědí na položku č. 17 – dělení podle tříd a škol

	6. třída	7. třída	8. třída	9. třída	Celkem
Ano (gymnázium)	4	3	17	29	53
Ano (ZŠ)	17	37	8	43	105
Ne (gymnázium)	18	24	26	22	90
Ne (ZŠ)	11	33	11	3	58
Celková četnost <i>n</i>	50	97	62	97	306

Graf č. 7: Relativní četnost odpovědí na položku č. 17 v rámci ročníků – dělení podle tříd a škol

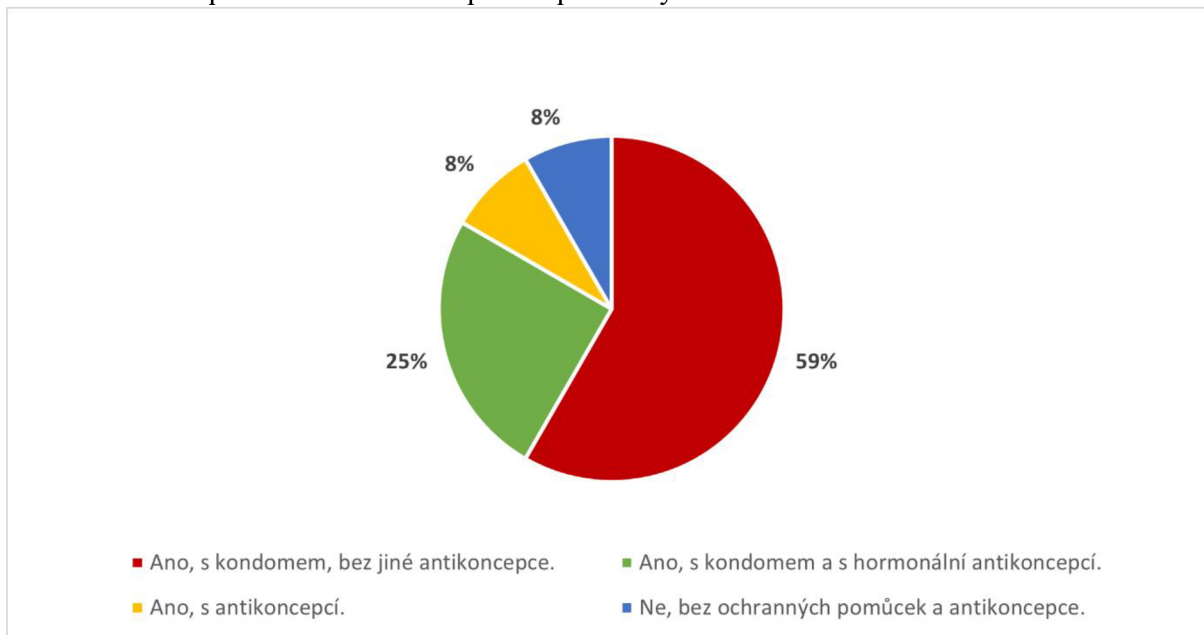
Graf č. 8: Témata sexuálního chování probíraná vyučujícími s respondenty – relativní četnost

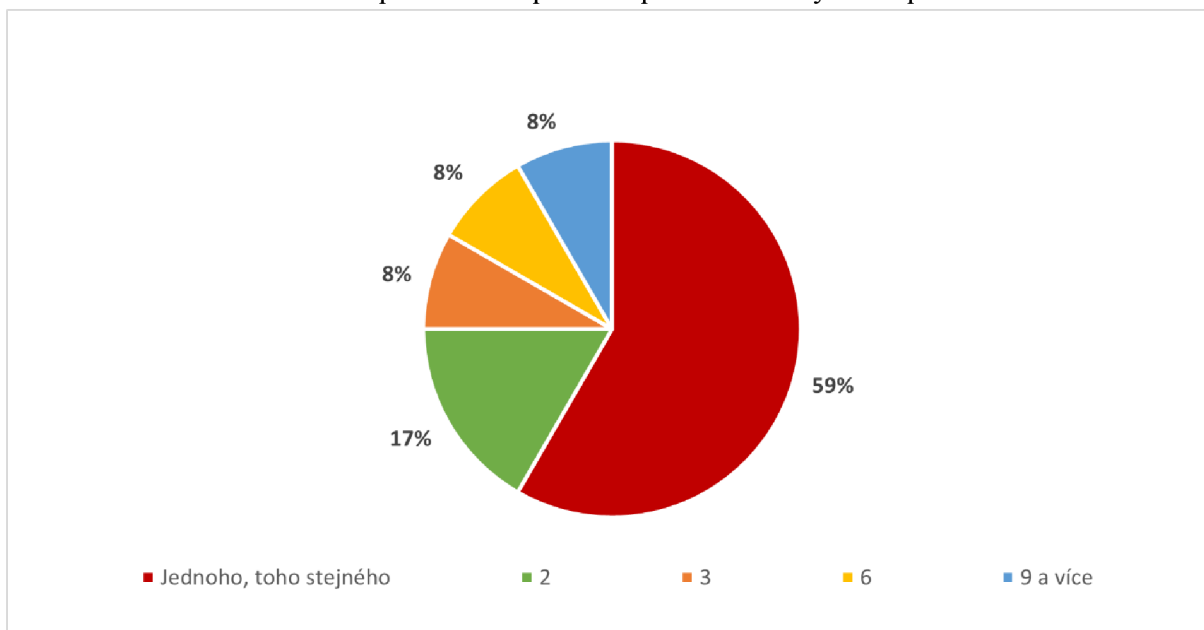
Deskriptivní otázka č. 5: Jaká je četnost respondentů, kteří zahájili svůj sexuální život předčasně?

Této deskriptivní otázce se v dotazníku věnuje položka č. 20 a položky č. 23 až 26. Z odpovědí získaných v položce č. 20 vyplývá, že 98 % respondentů ví, co to znamená mít pohlavní styk. Z těchto 300 respondentů už pohlavní styk někdy mělo 12 z nich, což představuje 3,9 % z výběrového souboru. Z této skupiny respondentů tvoří 25 % ženy a 75 % muži. Z 12 respondentů jich 25 % potvrdilo, že někdy měli pohlavní styk bez ochrany s někým, koho znali pouze krátce. Pouze jeden respondent nepoužil při svém prvním pohlavním styku žádnou formu antikoncepce a 58,3 % ze zmíněných respondentů mělo od svého prvního pohlavního styku stále stejného sexuálního partnera. Rozdělení respondentů podle počtu sexuálních partnerů můžeme vidět v grafu č. 10. Z výsledných dat vyplývá, že pouze u jednoho respondenta můžeme s jistotou určit, že zahájil svůj sexuální život předčasně. Toto množství reprezentuje 0,3 % z výběrového souboru a 8,3 % z respondentů, kteří už měli pohlavní styk.

Graf č. 9: Míra používání antikoncepce respondenty – relativní četnost

Graf č. 10: Počet sexuálních partnerů od prvního pohlavního styku respondentů

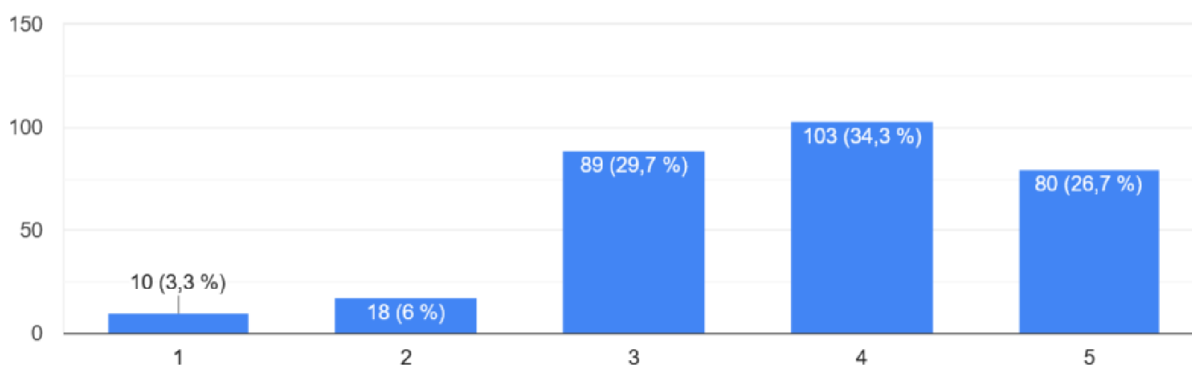
Tabulka č. 8: Používání antikoncepce respondenty – absolutní četnost

	Celkem
Ano, s kondomem, bez jiné antikoncepce.	7
Ano, s kondomem a s hormonální antikoncepcí.	3
Ano, s antikoncepcí.	1
Ne, bez ochranných pomůcek a antikoncepce.	1

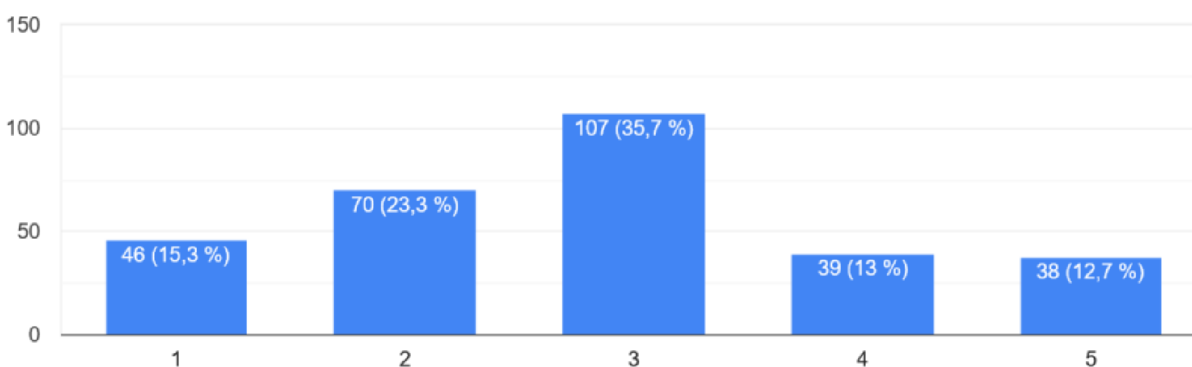
Deskriptivní otázka č. 6: Jak respondenti vnímají rizikovitost předčasného začátku pohlavního života pro chlapce a dívky?

Této deskriptivní otázce se v dotazníku věnují položky č. 21 a 22. Položky byly škálové a lišily se pouze v pohlaví zmiňované osoby. Položky vyplnilo 300 respondentů, kteří v položce č. 20 zvolili odpověď „Ano“. Respondenti v obou položkách volili jednu z 5 možností, kdy možnost „Vůbec“ má hodnotu 1 a možnost „Velmi nebezpečný“ má hodnotu 5. Z výsledků, které můžete vidět v grafech č. 11 a č. 12, vyšel pro položku č. 21 medián 3,75 bodu, což značí, že předčasný začátek pohlavního života vnímají respondenti u dívek spíše jako více nebezpečný. Pro položku č. 22 vyšel medián 2,84 bodu, což ukazuje, že předčasný začátek pohlavního života vnímají respondenti u chlapců spíše jako méně nebezpečný. K těmto zjištěním připojujeme ještě výsledky položek č. 19 a 27, ve kterých také byly otázky téměř identické a lišilo se v nich pouze pohlaví zmiňované osoby. Výsledky těchto položek jsou znázorněny v grafech č. 13 a č. 14.

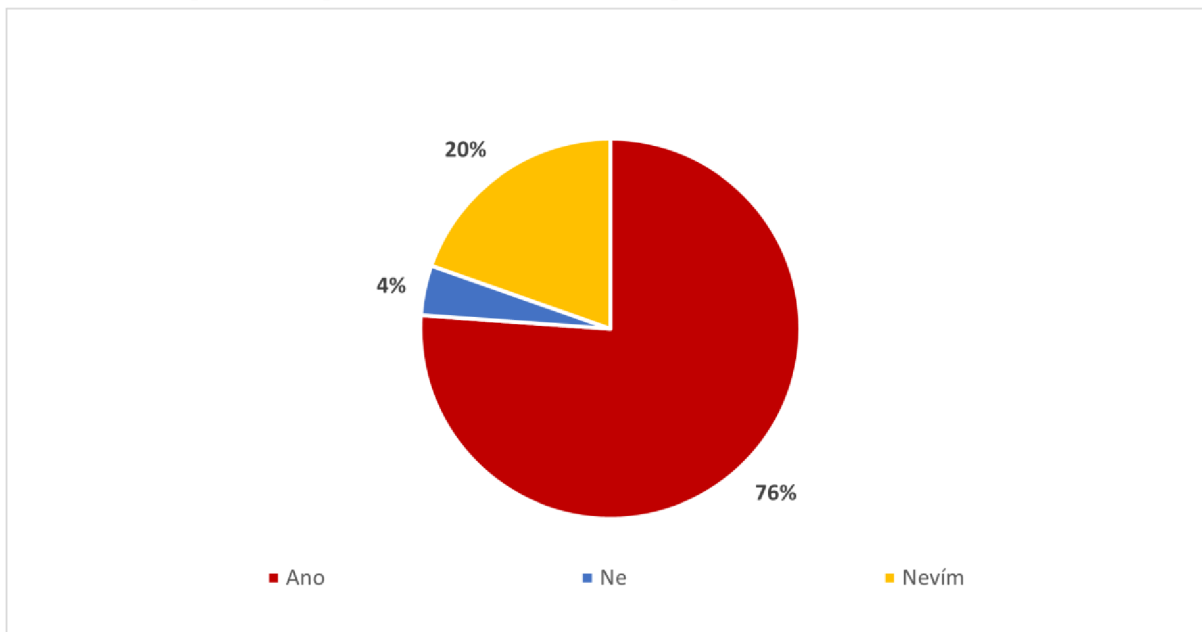
Graf č. 11: Odpovědi respondentů na položku č. 21 – absolutní a relativní četnost (%)

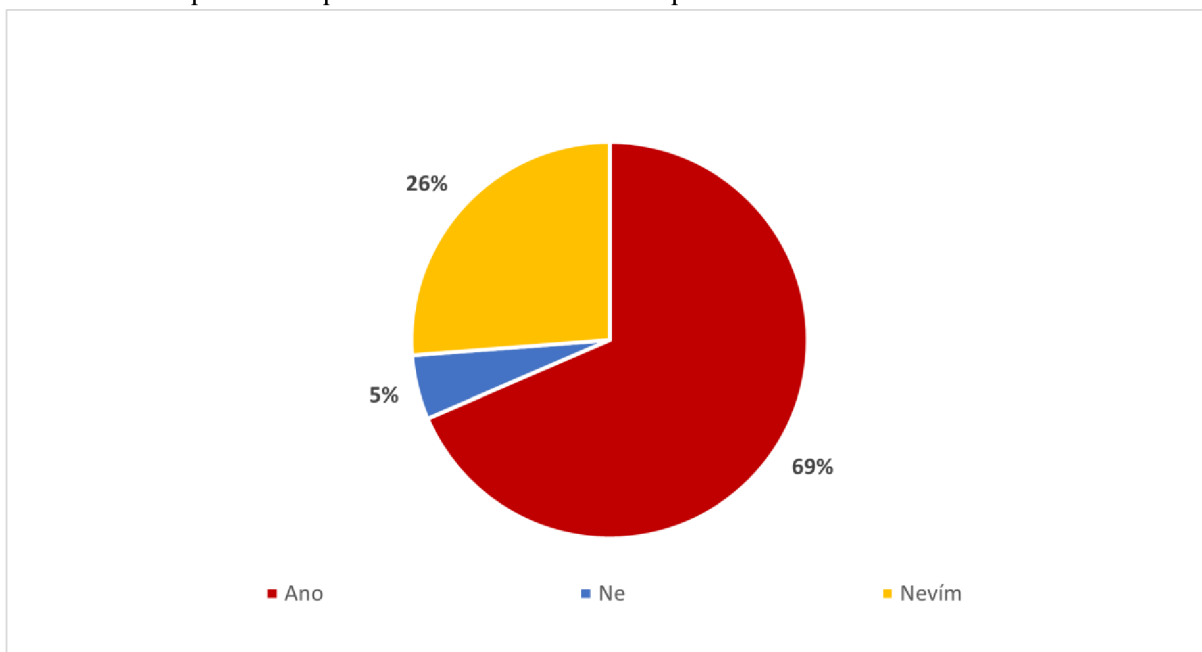
Graf č. 12: Odpovědi respondentů na položku č. 22 – absolutní a relativní četnost (%)

Graf č. 13: Odpovědi respondentů na dotazníkovou položku č. 19 – relativní četnost

Graf č. 14: Odpovědi respondentů na dotazníkovou položku č. 27 – relativní četnost

Relační otázka č. 1: Jaký je rozdíl ve sledování videí s pornografickou tematikou u chlapců a dívek?

Této relační otázce se v dotazníku věnují položky č. 8 až 11. Z 215 respondentů, kteří v dotazníku odpověděli kladně na položku č. 5, jich 153 zná nějaké internetové portály s pornografickou tematikou. To představuje 71,2 % respondentů zodpovídajících položku a 50 % z celkového výzkumného vzorku. Výčet respondenty jmenovaných portálů

s pornografickou tematikou můžeme najít v tabulce č. 11 seřazen podle četnosti. Z 215 respondentů jich 106 už někdy pornografická videa sledovalo. Ti představují 46,3 % respondentů zodpovídajících tuto položku a 34,6 % celkového výzkumného souboru. Jak často zmínění respondenti videa sledovali je znázorněno v grafu č. 15.

Věcná hypotéza (H): **Ve sledování videí s pornografickou tematikou je u chlapců a dívek rozdíl.**

Statistické hypotézy:

- Nulová hypotéza (H_0): Četnost sledování videí s pornografickou tematikou je u chlapců i dívek stejná.
- Alternativní hypotéza (H_A): Četnost sledování videí s pornografickou tematikou je u chlapců a dívek rozdílná.

Tato hypotéza porovnává vztah mezi biologickým pohlavím respondentů a sledováním videí s pornografickou tematikou. K ověření hypotézy použijeme test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku tak, jak ho popisuje Chráska ([2016, s. 76–77](#)).

Při provádění testu nezávislosti jsme v první tabulce pracovali s celkovým výzkumným vzorkem, kdy respondenti, kteří v dotazníku u položky č. 5 odpověděli „Ne“, byli přiřazeni k těm, kteří na internetu videa s pornografickou tematikou nikdy nesledovali. V druhé tabulce jsme už pracovali pouze s respondenty, kteří videa s pornografickou tematikou někdy sledovali a průměrnou frekvenci sledování pornografických videí jsme rozdělili na základě výzkumu, který ji stanovuje na zhruba jednou týdně ([Bóthe, Vaillancourt-Morel, Dion et al., 2022](#)). Získané odpovědi jsme tak rozdělili v tabulce č. 10 do kategorií „párkrát týdně a více“, zastoupenou tvrzením „Ano“, a „méně než párkrát týdně“, zastoupenou tvrzením „Ne“. Tyto významy tvrzení jsou pro přehlednost uvedeny také níže.

Tabulka č. 9: Čtyřpolní tabulka pro test nezávislosti chí-kvadrát – Sledování pornografie

	Ano	Ne	Celkem
Chlapci	74	77	151
Dívky	32	123	155
Celkem	106	200	306

Tabulka č. 10: Čtyřpolní tabulka pro test nezávislosti chí-kvadrát – Zvýšené sledování pornografie

	Ano	Ne	Celkem
Chlapci	43	31	74
Dívky	2	30	32
Celkem	45	61	106

Hladina významnosti pro test nezávislosti chí-kvadrát je 0,01 a stupeň volnosti v čtyřpolní tabulce je 1. Kritická hodnota pro hladinu významnosti 0,01 a stupeň volnosti 1 je $\chi^2_{0,01}(1) = 6,635$.

Tvrzení, jejichž četnost je vypsaná v tabulkách č. 9 a č. 10, jsou uvedena podle následujících definic:

- Sledování pornografie ANO – respondent někdy sledoval videa s pornografickou tematikou.
- Sledování pornografie NE – respondent nikdy nesledoval videa s pornografickou tematikou.
- Zvýšené sledování pornografie ANO – respondent sledoval v uplynulém měsíci pornografii párkrát týdně a častěji.
- Zvýšené sledování pornografie NE – respondent sledoval v uplynulém měsíci pornografii méně často než párkrát týdně.

Vypočítaná hodnota testového kritéria je u sledování pornografie $\chi^2 = 27,174$.

Vypočítaná hodnota testového kritéria je u zvýšeného sledování pornografie $\chi^2 = 24,591$.

V obou případech tak platí, že $\chi^2 > \chi^2_{0,01}(1)$.

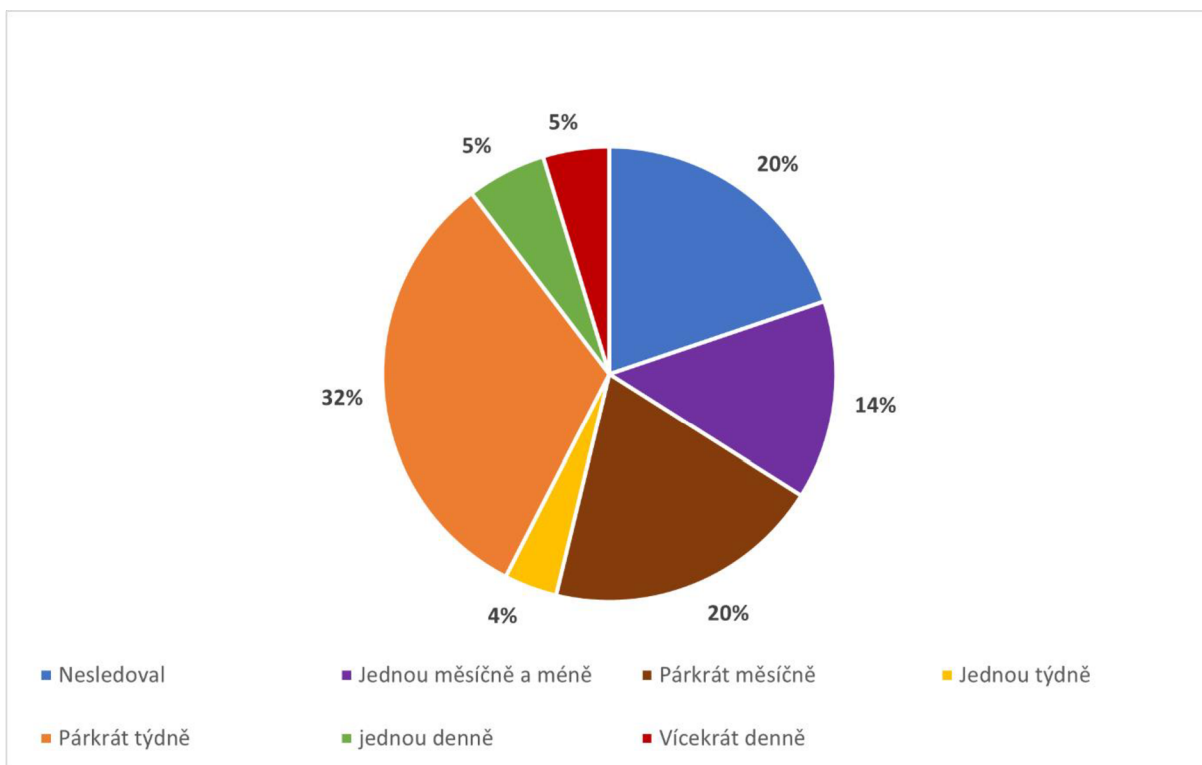
Jelikož je testové kritérium vyšší než kritická hodnota, tak odmítáme nulovou hypotézu H_0 a přijímáme alternativní hypotézu H_a , která tvrdí, že četnost sledování videí s pornografickou tematikou je u chlapců a dívek rozdílná. Dle tabulky četností č. 9 lze konstatovat, že **chlapci sledují pornografii častěji než dívky**.

Tabulka č. 11: Výčet respondenty jmenovaných portálů s pornografickou tematikou – absolutní četnost

Názvy portálů	Celkem
Pornhub	133
Redtube	18
xHamster	7
OnlyFans	6
xVideos	5
Nhentai	2
XNXX	2
XxXVideos	2
Rule34	2
Freevideo	2
jenporno	1
ceskeporno.cz	1
pornuj.cz	1
Pvideo.cz	1
Fake Taxi	1

Názvy portálů	Celkem
Fapster	1
BongaCams	1
Youporn	1
Porntrex	1
Porntube	1
Daftsex	1
Eporner	1
HentaiHaven	1
Hentaiz	1
Hanime	1
Discord	1
Twitter	1
Snapchat	1
Nechtěné reklamy	1

Graf č. 15: Frekvence sledování pornografických videí respondenty v rámci jednoho měsíce – relativní četnost

8. Diskuse a zhodnocení výsledků výzkumného šetření

V předcházející kapitole jsme představili data získaná v dotazníkovém šetření a přiřadili jejich výsledky k výzkumným otázkám, které jsme si stanovili. V této kapitole data vyhodnocujeme a diskutujeme, jaké mezi nimi mohou být vztahy a jaké jsou jejich možné příčiny. Získané výsledky rovněž srovnáváme s dalšími výzkumy, které jsme například zmiňovali v 6. kapitole, a které se podobné problematice již věnovaly.

70 % respondentů našeho dotazníku se s nějakým intimním obsahem v online prostředí již setkalo. Nejméně to bylo v 6. ročníku, kde se s ním setkalo 44 % respondentů. V rámci ročníků můžeme vidět nejvyšší procentuální nárůst setkání s intimním obsahem mezi 7. ročníkem, kde to bylo 61,9 %, a 8. ročníkem, kde se dostáváme až na 79 %. U roku narození můžeme vidět podobný trend, kdy se s intimním materiálem setkalo 65,3 % respondentů narozených v roce 2008 a 87,5 % respondentů narozených v roce 2007. Tyto roky odpovídají 7., 8., případně i 9. ročníku. Nejvyšší nárůst setkání s intimním materiálem tedy probíhá na přelomu 7. a 8. ročníku, kdy se s intimním obsahem setkali už 3 ze 4 žáků v ročníku. Právě v 8. třídě se podle našeho zjištění začíná nejčastěji mluvit v rámci výchovy ke zdraví o sexualitě a vzhledem k obsahu, který má klást důraz hlavně na prevenci a zdravý rozvoj sexuality jedince, to tak dle našeho názoru přichází se zpožděním. I přesto, že škola v tomto aspektu má pouze nahrazovat nefunkční chování rodičů v této oblasti a někteří žáci zmiňované informace uslyší možná již po několikáté, tak je stále velmi důležité, aby žáci pochopili sexualitu v širších souvislostech hned na začátku vlastních sexuálních aktivit. Pokud se to nepodaří, tak je možné, že získají doma špatný příklad a v rámci řetězení negativních modelů chování ho budou dále předávat a považovat za správný.

Jinou variantou kompenzace nedostatku znalostí je, že je respondenti získají z internetu. Zde však rovněž hrozí riziko získání negativních modelů chování, například setkáním se s deviantní pornografií. Pornografické video někdy sledovalo 14 % respondentů z 6. ročníku, 25,7 % z 7. ročníku, 33,8 % z 8. ročníku a 54,6 % respondentů z 9. ročníku. I přesto, že největší nárůst sledování vidíme mezi 8. a 9. ročníkem, tak vnímáme jako více alarmující skok mezi 6. a 7. ročníkem, kdy v 7. ročníku je sexuální výchova stále často opomíjena. Podle [Uzla \(Šulová, Fait, Weiss a kol., 2011, s. 363\)](#) nemusí být pornografie pro mládež nebezpečná, pokud je při ní zobrazována nedevariantní sexuální aktivita. Tomu se však v otevřeném prostředí internetu nedá předejít a trendy na pornografických portálech přímo ovlivňují také sledující

z řad respondentů, jak jsme mohli vidět i na výčtu portálů s pornografickým obsahem, které žáci znají. Na stejné úrovni s obzvlášť v Americe velmi populární stránkou XNXX se umístila také stránka NHentai, což je stránka poskytující anime s erotickou nebo pornografickou tematikou. Na stejné úrovni je také stránka rule34, která poskytuje různé pornografické verze animovaných nebo kreslených postav. Dále ve výčtu můžeme vidět několik dalších pornografických stránek zaměřených na tuto tematiku. Orientace odpovědí směrem k hentai koresponduje právě s trendem na portálu Pornhub pro rok 2021, kdy nejvyhledávanějším termínem roku bylo právě hentai ([Pornhub, 2021](#)). Část respondentů tak očividně spadá mezi aktivní publikum, které ovlivňují různé, často i deviantní trendy. Pro takové žáky by bylo vhodné, kdyby dříve, než se setkají s takovým sexuálním obsahem, měli o sexu a sexualitě dostatek informací z věrohodných zdrojů, nejlépe poskytnutých rodiči nebo vyučujícími ve škole. K tomu je ale potřeba poskytnout tyto informace včas a nezužovat sexuální výchovu pouze na témata reprodukčního chování a pohlavních nemocí ([Weiss a kol., 2010, s. 691](#)), což je běžná praxe. To, že sexuálně přenosné choroby hrají v kurikulu sexuální výchovy stále dominantní roli, se nám potvrdilo i ve výzkumu, jak je možné vidět v grafu č. 8.

Náš výzkum dále zjistil, že 34,6 % respondentů z výzkumného souboru někdy vidělo video s pornografickou tematikou. Z těchto respondentů tvořili 30,5 % dívky a 69,5 % chlapci. Respondenti ve výčtu portálů s pornografickou tematikou nejčastěji uváděli Pornhub, takže můžeme získané výsledky srovnat také s jejich statistikou, která říká, že v roce 2021 tvořily ženy 35 % návštěvníků této stránky ([Pornhub, 2021](#)). V našem výzkumu toto číslo vyšlo o 5 % nižší. Je ovšem jasné, že některé ženy začínají s konzumací pornografie později než před 17. rokem života a náš výzkumný soubor je tak nepojmul.

Dle našich dalších zjištění 14,7 % respondentů z výzkumného souboru sleduje pornografii častěji než 1× týdně. Ze všech respondentů, kteří někdy pornografii viděli, sleduje pornografii párkrát týdně nebo častěji 41,9 % z chlapců a pouze 6,3 % z dívek. Toto zjištění koresponduje s jinými studii ([Böthe, Vaillancourt-Morel, Dion et al., 2022](#); [Martellozzo, Monaghan, Adler et al., 2016](#)) o tom, že dívky sledují pornografii méně často a v menší frekvenci než chlapci. Neklademe si za cíl potvrdit nadměrnou konzumaci pornografie u konkrétních respondentů, ale pouze poukázat na to, jak velký vliv může na respondenty pornografie mít a kolik času s ní tráví. Studie naznačují, že častá konzumace pornografie či její konzumování ve velkém množství nemusí vždy být problematické ([Böthe, Tóth-Király, Potenza et al., 2020](#)) a definice toho, co je nadměrné množství, často závisí na konkrétní

diagnóze jedince. Další studie ([Dwulit, Rzymiski, 2019](#)) však naznačují, že u lidí, kteří se s pornografickými videi setkají před 12. rokem života, významně vzrůstají rizika s takovým chováním spojená, a že nadměrné sledování pornografie souvisí s neosobním sexuálním chováním, což může vést k vyšší promiskuitě jedinců ([Tokunaga, Wright, Roskos, 2019](#)).

Jiným znepokojivým zjištěním bylo, že 21,2 % respondentů navštěvuje videochatové portály, kde se 69 % z nich setkalo s masturbací nebo obnažováním ze strany ostatních uživatelů. 14,7 % respondentů z celého výzkumného souboru se tak setkalo s masturbací nebo obnažováním ostatních uživatelů na videochatových portálech. 22 z 65 respondentů má 13 let a méně, což představuje 33,8 % respondentů navštěvujících videochatové portály. Tato téměř 70 % šance na setkání se s erotickým materiálem dává videochatovým portálům velice špatnou vizitku a při srovnání s dalšími příklady ([BBC, 2021](#)) je patrné, že námi získaná data nebudou žádnou výjimkou. Jako rizikové vnímá tyto weby také Kopecký se Szotkowským ([2019, s. 8](#)), kteří ve svém výzkumu zjistili, že až 7,5 % dětí mladších 13 let aktivně používá videochatové portály a Szotkowski ([2020](#)) ve svém výzkumu zjistil, že žáci navštěvující videochatové portály vykazují větší ochotu k sextingu. Zároveň některé studie ([Maas, Bray, Noll, 2019](#)) naznačují, že brzké zkušenosti se sexuálním obsahem na internetu u dívek souvisejí s jejich pozdější sexuální viktimizací a vystavením se sexuálnímu násilí.

Co se týče informovanosti žáků o rizikovém sexuálním chování, zjistili jsme, že 39,2 % respondentů nezná věkovou hranici, od které je legální šířit vlastní intimní fotky či videa. Zde můžeme hledat souvislosti s tím, že 57,8 % respondentů se o rizicích spojených se sexem a sexualitou v běžném životě a na internetu s žádným členem rodiny nikdy nebavilo a 48,4 % respondentů se o těchto rizicích nebavilo ani s vyučujícími ve škole. Z grafu č. 7 můžeme vyzorovat, že to častěji byli žáci gymnázia, kteří tvrdili, že se s nimi vyučující o těchto rizicích nebavili, což můžeme přisuzovat nedostatečnému začleňování tématu sexuální výchovy do různých předmětů nebo absenci výchovy ke zdraví na konkrétní škole. Sexting provozovalo 16 z 306 respondentů, což představuje 5,22 % respondentů. Ve srovnání s výsledky Szotkowského ([2020, s. 149](#)), podle jehož výzkumu provozuje sexting 15,68 % českých dětí od 11 do 17 let, je naše číslo podstatně menší a spíše se blíží hodnotám, které Szotkowski získal u rozesílání intimních videí v online prostředí, tedy 5,9 %. Takto výrazný rozdíl můžeme přiřknout tomu, že v rámci našeho výzkumného souboru nejsou všechny ročníky zastoupeny rovnoměrně, a tak tím mohou být data zkreslena oproti většímu vzorku ve výzkumu Szotkowského. Jako silně závislý na věku dětí vnímají sexting i Petrenko

s Libalem (2018), v jejichž výzkumu se mezi žáky 7. ročníků vyskytoval sexting pouze u 3 % respondentů, zatímco u 9. ročníků už to bylo 10 % a v třetích a čtvrtých ročnících středních škol dokonce 28 %. Přisuzujeme tak určitou váhu také tomuto faktoru, kdy průměrný věk v našem výzkumném souboru je $x = 14,11$, zatímco u Szotkowského $x = 14,20$. Velmi pravděpodobně to však nestojí za celkovým rozdílem obou hodnot.

Jak jsme již zmiňovali, žáci, kteří se s vyučujícími o rizicích spojených se sexem a sexualitou bavili, zvolili za nejobvyklejší téma sexuálně přenosné choroby, které vybralo 102 ze 158 respondentů. Další rozložení témat můžeme vidět na grafu č. 8 a je zajímavé, že témata, jako je například pohlavní identita, dobrovolný vzájemný souhlas, pornografie nebo sexting a kybergrooming, předčila témata předčasné sexuální zkušenosti a sexuální zdrženlivosti. Téma pohlavní identity se dokonce umístilo před čtvrtým nejvíce probíraným tématem, kterým byly zvoleny druhy antikoncepce a její používání. S ohledem na sexuální zdrženlivost a používání antikoncepce nám ve výzkumu dále vyšlo, že 12 respondentů už někdy mělo pohlavní styk, kdy 3 z 306 respondentů již někdy měli pohlavní styk bez ochrany s někým, koho znali pouze krátce, což tvoří téměř 1 % výzkumného souboru. Oproti tomu 58,3 % z respondentů, kteří měli pohlavní styk, měli od svého prvního pohlavního styku stále toho stejného sexuálního partnera. Pouze jeden respondent nepoužil při svém prvním pohlavním styku žádnou formu antikoncepce. Z respondentů, kteří měli pohlavní styk, můžeme s větší jistotou tvrdit pouze u jednoho, že šlo o předčasný pohlavní styk.

Zajímavým zjištěním také je, že respondenti vnímali jako méně rizikový předčasný začátek pohlavního života u chlapců než u dívek. U tohoto zjištění můžeme brát v potaz fakt, že biologická rizika se jeví být u dívek skutečně větší díky nezralosti děložního čípku (Kabiček, Csémy, Hamanová a kol., 2014, s. 246), ale rizika psychosociální jsou pro obě pohlaví stejná a mohou mít stejně velké dopady. Stejně tak by se respondenti častěji zastali spolužačky než spolužáka, který by čelil nějakému obtěžování. Jedním z možných motivů pro rozdílné odpovědi by mohlo být například rozlišování genderových rolí ze strany respondentů a přisuzování maskulinních a femininních atributů obětem obtěžování. Pro detailní popsání příčin tohoto jevu jsme však v rámci našeho výzkumu nezískali dost dat, a proto doporučujeme zrealizovat individuální výzkumné šetření, které se zaměří na tuto problematiku.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala rizikovým sexuálním chováním u vybraných žáků 2. stupně základních škol a gymnázií. Jejím hlavním cílem bylo toto chování popsat a zjistit, v jakém věku se s ním žáci setkali a jak jsou o něm informováni. K dosažení tohoto cíle byly stanoveny dílčí cíle pro teoretickou a empirickou část práce.

V teoretické části práce jsme popsali rizikové sexuální chování a poskytli jsme důležité informace, které uvedly čtenáře do problematiky, a o které jsme poté mohli opřít empirickou část práce. První kapitola definovala rizikové chování a vymežila ho vůči pojmu sociálně patologické jevy. Poté byly ve stručnosti popsány teorie vzniku rizikového chování a na jaké typy se dle klasifikace dělí. Ve druhé kapitole byla jako úvod do rizikového sexuálního chování popsána dětská sexualita, od které jsme se přesunuli k popisu projevů rizikového sexuálního chování a toho, jak je zastoupena problematika rizikového sexuálního chování v kurikulu 2. stupně. Ve třetí kapitole byla popsána vývojová charakteristika žáků 2. stupně, u níž byl kladen hlavní důraz na rozvoj sexuality žáků. Čtvrtá kapitola popsala školskou primární prevenci rizikového sexuálního chování, s ní spojené dokumenty a některé preventivní programy, které se na tuto problematiku soustředí.

V empirické části jsme čerpali z poznatků zmíněných v teoretické části práce, na základě kterých jsme provedli výzkumné šetření a popsali získaná data. V páté kapitole jsme popsali současný stav zkoumané problematiky a zmínili jsme některé výzkumy, které se věnovaly této problematice. V šesté kapitole jsme stanovili výzkumné otázky, hypotézu a formu a popsali jsme průběh výzkumného šetření. Dále jsme nastínili způsob výběru respondentů a důvody pro volbu dotazníku jako výzkumného nástroje. V rámci sedmé kapitoly jsme získaná data popsali a vztáhli je k výzkumným otázkám a hypotéze, které jsme si vytvořili. V osmé kapitole byla získaná data zhodnocena a porovnána s výsledky jiných výzkumů týkajících se této problematiky.

V rámci naší bakalářské práce jsme na výzkumném souboru zjistili, že více než dvě třetiny respondentů se už s nějakým intimním obsahem v online prostředí setkaly. V 6. ročníku na setkání se s intimním obsahem odpověděla kladně více než polovina z nich. Více než třetina všech respondentů někdy sledovala videa s pornografickou tematikou, přičemž výraznou část z nich tvořili chlapci. Dále jsme se dozvěděli, že v kurikulu 2. stupně se ve vztahu k sexuálnímu rizikovému chování nejčastěji mluví o sexuálně přenosných chorobách a intimní hygieně,

ale také se často probírá téma pohlavní identity. Více než třetina respondentů nezná věkovou hranici, od které je legální šířit vlastní intimní fotky a videa, což může mít souvislost s tím, že víc jak polovina z nich se o rizicích spojených se sexuálním chováním s žádným členem rodiny nikdy ne bavila a pouze lehce přes polovinu z nich se o tom bavilo ve škole. Své intimní materiály sice sdílel „pouze“ každý devatenáctý respondent, přitom se ale s obnažováním nebo masturbací jiných uživatelů na videochatových portálech setkal každý sedmý. Tři respondenti už někdy měli pohlavní styk bez ochrany s někým, koho znali pouze krátce a u jednoho respondenta můžeme s větší jistotou tvrdit, že začal předčasně pohlavně žít. Právě předčasný začátek pohlavního života vnímali respondenti jako rizikovější u dívek než u chlapců.

V této práci byla získána aktuální data týkající se výskytu rizikového sexuálního chování u vybraných žáků 2. stupně základních škol a gymnázií v obci Znojmo. Naše obavy z neochoty ředitelů provést výzkum na jejich školách se ukázaly jako liché a ředitelé i vyučující aktivně spolupracovali při provádění výzkumu. Navratnost dotazníků byla díky provádění výzkumného šetření ve třídách výborná a nikdo z žáků neodmítl podílet se na výzkumu. Výsledky mohou být v budoucnu použity pro srovnání s jinými výzkumy zabývajícími se touto problematikou. Práce může také být přínosná tím, že jasně a uceleně zpracovává téma rizikového sexuálního chování i s jeho prevencí a otevírá ho nejen metodikům prevence a jiným pedagogickým pracovníkům, ale také jedincům, u kterých se počítá s nízkou znalostí problematiky, jako jsou rodiče dětí na 2. stupni nebo kdokoliv, koho by téma zajímalo.

Výsledky této práce nabízejí prostor pro další výzkum, a to například v oblasti srovnání výskytu rizikového sexuálního chování na gymnáziích a základních školách nebo vlivu pohlaví na přístup k rizikovému chování. Je také potřeba blíže prozkoumat výskyt masturbace a obnažování na videochatových portálech, které byly mezi respondenty vcelku oblíbené. Zároveň ze získaných dat vyplývá, že se velká část respondentů z 6. tříd s nějakým intimním obsahem již setkala, takže se nabízí otázka, kdy se s tímto obsahem respondenti nejčastěji setkají poprvé. S takovou informací by pak bylo možné pracovat při tvorbě prevence. Nejvyšší nárůst setkání s intimním obsahem jsme v rámci našeho vzorku zaznamenali mezi 7. a 8. ročníkem a další empirický výzkum bychom proto směřovali na tuto skupinu. Otázky dotazníku by ale byly detailnější a zaměřovaly by se na konkrétní projevy. Problematika rizikového sexuálního chování stále poskytuje prostor pro detailnější zkoumání, tak se přirozeně nabízí dále se tomuto tématu věnovat, například v rámci diplomové práce.

Seznam použité literatury a zdrojů

ACET (2022). *Preventivní programy* [online]. ACET. [cit.16.03.2022]. Dostupné z: <https://www.acet.cz/prevence#programy>

ANDREWS, L. Jack, Lucy FOULKES, Sarah-Jayne BLAKEMORE (2020). *Peer Influence in Adolescence: Public-Health Implications for COVID-19*. Trends in Cognitive Sciences, Volume **24**, Issue 8, 2020, Pages 585-587, ISSN 1364-6613. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2020.05.001>.

BBC (2021). *Omegle: Children expose themselves on video chat site* [online]. BBC News, 18.03.2021, 1 [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/technology-56085499>

BÓTHE, Beáta a István TÓTH-KIRÁLY, Marc N. POTENZA et al. (2020). *High-Frequency Pornography Use May Not Always Be Problematic*. The Journal of Sexual Medicine, Volume **17**, Issue 4, 2020, Pages 793-811, ISSN 1743-6095, <https://doi.org/10.1016/j.jsxm.2020.01.007>.

BÓTHE, B., M. P. VAILLANCOURT-MOREL, J. DION et al. (2022). *A Longitudinal Study of Adolescents' Pornography Use Frequency, Motivations, and Problematic Use Before and During the COVID-19 Pandemic*. Archives of sexual behavior, *51*(1), 139–156. <https://doi.org/10.1007/s10508-021-02282-4>

ČESKO (2022). §187 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník – znění od 1.1. 2022. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. [cit.12.01.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40#p187>

ČESKO (2021). §3 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) - znění od 27. 2. 2021. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. c2010-2022 [cit.14.01.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#f2873564>

ČSÚ (2022). *Výsledky sčítání 2021 – otevřená data*. Český statistický úřad. [cit.10.04.2022]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vysledky-scitani-2021-otevrena-data>

DWULIT A. D. a P. RZYMSKI (2019). *Prevalence, Patterns and Self-Perceived Effects of Pornography Consumption in Polish University Students: A Cross-Sectional Study*. International Journal of Environmental Research and Public Health. 27.05.2019; **16**(10):1861. doi: 10.3390/ijerph16101861. PMID: 31137778; PMCID: PMC6571756.

E-BEZPEČÍ (2022a). *Vzdělávací akce pro žáky 2. stupně ZŠ a studenty SŠ* [online]. Projekt E-Bezpečí. [cit.17.03.2022]. Dostupné z: <http://vzdelavani.e-bezpeci.cz/?akce=kurz1>

E-BEZPEČÍ (2022b). *Přehled výzkumu: Základní přehled výzkumu centra PRVoK PDF UP. c2008 - 2022*. E-Bezpečí [online]. Olomouc: Centrum prevence rizikové virtuální komunikace, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci [cit. 2022-03-24]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/vyzkum/>

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA (2014). *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 231 s. Psyché. ISBN 978-80-247-5046-0.

GAVORA, Peter (2010). *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JŮVA, přeložil Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

HADJ MOUSSOVÁ, Zuzana a Josef DUPLINSKÝ (2007). *Sociálně patologické jevy vs. rizikové chování – terminologické otazníky*. In: *Aktuální otázky sociální politiky 2007 – teorie a praxe*. Pardubice.

HRČKA, Michal (2001). *Sociální deviace*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 302 s. ISBN 80-85850-68-0. cit. podle FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA (2014). *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, s. 15-16. Psyché. ISBN 978-80-247-5046-0.

CHRÁSKA, Miroslav (2016). *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada. 254 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3.

JESSOR, Richard, Shirley L, JESSOR (1977). *Problem Behavior and Psychological Development: A longitudinal Study of Youth*. New York: Academic Press, 281 s. In: SEABURY, Brett A (1979). *Problem Behavior and Psychological Development: A longitudinal Study of Youth* [online]. Social Work. Oxford University Press, [cit. 12.01.2022] **24**(2), 172-173. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/23713675>

JONÁŠOVÁ, Iveta (2015). *Příloha č. 18: Co dělat když – Intervence pedagoga: Rizikové sexuální chování*. In: MŠMT (2010). *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. č. j. 21291/2010-28.

JULES A JIM (2022). *Práce se třídou. Specifická primární prevence* [online]. Jules a Jim. [cit.16.03.2022]. Dostupné z: https://julesajim.cz/prace_se_tridou/

KABÍČEK, Pavel, Ladislav CSÉMY a Jana HAMANOVÁ (2014). *Rizikové chování v dospívání a jeho vztah ke zdraví*. Praha: Triton, 343 s. ISBN 978-80-7387-793-4.

KOPECKÝ, Kamil (2010). *Kybergrooming – nebezpečí kyberprostoru*. 1. vyd. Olomouc: Net University Ltd. ISBN 978-80-254-7573-7.

KOPECKÝ, Kamil, René, SZOTKOWSKI, Veronika, Krejčí (2013). *Nebezpečí internetové komunikace IV* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci., [cit. 13.01.2022]. Dostupné z: http://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/doc_download/58-nebezpei-internetovekomunikace-iv-2012-2013

KOPECKÝ, Kamil a René, SZOTKOWSKI, Veronika, KREJČÍ (2015). *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 160 s. ISBN 978-80-244-4861-9.

KOPECKÝ, Kamil a René, SZOTKOWSKI (2017). *Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 31 s. DOI: 10.13140/RG.2.2.16989.20966

KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI (2019). *České děti v kybersvětě* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. [cit. 16.03.2022]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/117-ceske-deti-v-kybersvete/file>

- KREISEL, Kristen, Ian SPICKNALL, Julia GARGANO et al. (2021). *Sexually Transmitted Infections Among US Women and Men: Prevalence and Incidence Estimates*. *Sexually Transmitted Diseases: Volume 48(4)*, s. 208-214. doi: 10.1097/OLQ.0000000000001355
- KŘEPELKA, Petr, Tomáš, FAIT, Iva, URBÁNKOVÁ a kol. (2020). *Risky sexual behaviour and contraceptive use among young women in the Czech Republic*. *Central European Journal of Public Health*. 28. 3-12. DOI: 10.21101/cejph.a5823.
- LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ (2006). *Vývojová psychologie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006, 368 s. Psyché. ISBN 80-247-1284-9.
- LINDBERG, Laura, Isaac MADDOW-ZIMET, Arik MARCELL (2019). *Prevalence of Sexual Initiation Before Age 13 Years Among Male Adolescents and Young Adults in the United States*. *JAMA Pediatrics*, 173(6), s. 553–560. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2019.0458>
- MAAS, M. K. a B. C. BRAY, J. G. NOLL (2019). *Online Sexual Experiences Predict Subsequent Sexual Health and Victimization Outcomes Among Female Adolescents: A Latent Class Analysis*. *Journal of Youth and Adolescence*. 2019; **48(5)**, s. 837-849. doi:10.1007/s10964-019-00995-3
- MACEK, Petr (2003). *Adolescence*. Vyd. 2., upr. Praha: Portál, 141 s. ISBN 8071787477.
- MAGDALÉNA O.P.S. (2022). *Preventivní programy. Primární prevence* [online]. Magdalena o.p.s. [cit. 16.03.2022]. Dostupné z: <http://www.magdalena-ops.eu/cz/prim%C3%A1rn%C3%AD-prevence/programy-pro-%C5%BE%C3%A1ky-a-studenty/preventivn%C3%AD-programy-pro-%C5%BE%C3%A1ky>
- MACHOVÁ, Jitka, Dagmar KUBÁTOVÁ a kol (2015). *Výchova ke zdraví*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 312 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5351-5.
- MARTELLOZZO, Elena, Andy MONAGHAN, Joanna ADLER et al. (2016). *"I wasn't sure it was normal to watch it"*. Middlesex University, Pornography and Young People. 10.6084/M9.FIGSHARE.3382393.V1.

MERTON, Robert King, Miloslav PETRUSEK (2002). *Studie ze sociologické teorie*. Přeložila Jana OGROCKÁ. Praha: Sociologické nakladatelství, 285 s. Most (moderní sociologické teorie), 1. svazek. ISBN 80-85850-92-3. cit. podle FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA (2014). *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 231 s. Psyché. ISBN 978-80-247-5046-0.

MIOVSKÝ, Michal & Jana ZAPLETALOVÁ (2006). *Primární prevence rizikového chování na rozcestí: specializace versus integrace. Sborník, abstrakt a program III. ročníku celostátní konference „Primární prevence rizikového chování: specializace versus integrace“*. Praha: 27.–28. listopadu. Tišnov: Sdružení SCAN cit. podle MIOVSKÝ, Michal, Lenka SKÁCELOVÁ, Jana ZAPLETALOVÁ, Petr NOVÁK a kol. (2015a). *Primární prevence rizikového chování ve školství*. 2. vyd. Praha: TOGGA, 328 s. ISBN 978-80-7422-392-1. Monografie. Univerzita Karlova v Praze.

MIOVSKÝ, Michal, Lenka SKÁCELOVÁ, Jana ZAPLETALOVÁ, Petr NOVÁK a kol. (2015a). *Primární prevence rizikového chování ve školství*. 2. vyd. Praha: TOGGA, 328 s. ISBN 978-80-7422-392-1. Monografie. Univerzita Karlova v Praze.

MIOVSKÝ, Michal a kol. (2015b). *Programy a intervence školské prevence rizikového chování v praxi*. 2. vyd. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze. 405 s. ISBN 978-80-7422-394-5

MPSV (2020). *Národní strategie ochrany práv dětí 2021–2029*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 19.01.2022]. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/NARODNI+STRATEGIE+OCHRANY+PR AV+DETI+2021_2029_FINAL.pdf/4d20b44e-a8c5-6882-d46f-a8d0fb7695d5

MŠMT (2010). *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. č. j. 21291/2010-28.

MŠMT (2019). *Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027* [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [cit.

19.01.2022]. Dostupné z:

https://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf

MŠMT (2021). *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT [cit. 14.01.2022]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/07/RVP-ZV-2021.pdf>

MVČR (2016). *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016–2020* [online]. Praha: MVČR [cit. 19.01.2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/strategie-prevence-kriminality-2008-2011-strategie-pdf.aspx>

MVČR (2021). *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022–2027* [online]. Praha: MVČR [cit. 19.01.2022]. Dostupné z: https://prevencekriminality.cz/wp-content/uploads/2021/10/04__spk-2022-2027_strategicka-cast.pdf

MZČR (2014). *Zdraví 2020 – Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí* [online]. Praha: MZČR [cit. 19.01.2022]. Dostupné z: https://www.mzcr.cz/wp-content/uploads/wepub/8690/20840/Zdrav%C3%AD%202020_N%C3%A1rodn%C3%AD%20strategie%20ochrany%20a%20podpory%20zdrav%C3%AD%20a%20prevence%20nemoc%C3%AD....pdf

MZČR (2019). *Zdraví 2030 – Strategický rámec rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030* [online]. Praha: MZČR [cit. 19.01.2022]. Dostupné z: <https://zdravi2030.mzcr.cz/zdravi-2030-strategicky-ramec.pdf>

NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ (2022). *Certifikování poskytovatelů: Databáze všech certifikovaných poskytovatelů programů primární prevence rizikového chování k vyhledávání podle kritérií* [online]. NÚV. [cit. 16.03.2022]. Dostupné z: https://www.nuv.cz/modules/catalog/index.php?h=product&a=index&id_catalog=15

NEBUĎ OBĚŤ! (2022). *Pro školy* [online]. Nebuď obětí! Rizika internetu a komunikačních technologií, z. s. [cit. 16.03.2022]. Dostupné z: <http://www.nebudobet.cz/?cat=pro-skoly&page=zaci>

NIELSEN SOBOTKOVÁ, Veronika (2014). *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada, 147 s. Psyché. ISBN 978-80-247-4042-3.

PARK, Brian, Gary WILSON, Jonathan BERGER et al. (2016). *Is Internet Pornography Causing Sexual Dysfunctions? A Review with Clinical Reports* [online]. Behavioral Sciences. [cit. 12.01.2022] 6, 17. Dostupné z: <https://doi.org/10.3390/bs6030017>

PASTOR, Zlatko, Petr, WEISS, Dagmar, SIGMUNDOVÁ (2017). *Trends in Sexual Behaviour in Czech Schoolchildren between 2002–2014*. Central European Journal of Public Health. **25**. S64-S68. DOI: 10.21101/cejph.a4821.

PAVLAS MARTANOVÁ, Veronika (2014). *Typologie rizikového chování*. Národní ústav pro vzdělávání [online]. [cit.06.09.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/co-je-skolska-primarni-prevence-rizikoveho-chovani/typologie-rizikoveho-chovani>

PETRENKO, Roman a Miroslav, LÍBAL (2021). *Komparace dat z šetření rizikového chování žáků 2. stupně ZŠ a SŠ v Praze – Porovnání let 2016 až 2020* [online]. Praha: CSSP-PCPP, 86 s. [cit.13.01.2022]. Dostupné z: http://www.prevence-praha.cz/images/Autorske_texty/Komparace_dat_RCH_zaku_Praha_2016_az_2020.pdf

PETRENKO, Roman a Miroslav, LÍBAL (2018). *Výsledky šetření o rizikovém chování žáků 2. stupně ZŠ a SŠ v Praze 2018/2019* [online]. Praha: CSSP-PCPP, 48 s. [cit.16.03.2022]. Dostupné z: http://www.prevence-praha.cz/images/vyzkumy/Dotaznikove_setreni_RCH_2018_PCPP.pdf

PORNHUB (2021). *Year in Review* [online]. Pornhub.com. 14.12.2021 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.pornhub.com/insights/yir-2021>

POWER TO DECIDE (2008). *Sex and Tech: Results from a Survey of Teens and Young Adults* [online]. Washington, DC: NCPTUP, [cit.13.01.2022]. Dostupné z: <https://powertodecide.org/sites/default/files/resources/primary-download/sex-and-tech.pdf>

STŘED Z. Ú. (2022). *Programy primární prevence* [online]. Střed z. ú. [cit.16.03.2022]. Dostupné z: <https://www.stred.info/programy-primarni-prevence/>

SULER, John. (2004). *The online disinhibition effect. Cyberpsychology & Behavior: The Impact of the Internet, Multimedia and Virtual Reality on Behavior and Society*, 7(3), 321–326. <http://doi.org/10.1089/1094931041291295> cit. podle KOPECKÝ, Kamil a René, SZOTKOWSKI, Veronika, KREJČÍ (2015). *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 160 s. ISBN 978-80-244-4861-9.

SZOTKOWSKI, René a kol. (2020). *Sexting u českých dětí*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 264 s. ISBN 978-80-244-5793-2.

ŠMAHEL, D., H. MACHÁČKOVÁ, H., MASCHERONI, G., DEDKOVA, L., STAKSRUD, E., ÓLAFSSON, K., LIVINGSTONE, S., and HASEBRINK, U. (2020). *EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries*. EU Kids Online. <https://doi.org/10.21953/lse.47fdeqj01of0>

ŠULOVÁ, Lenka, Tomáš FAIT, Petr WEISS a kol. (2011). *Výchova k sexuálně reprodukčnímu zdraví*. Praha: Maxdorf, 439 s. ISBN 978-80-7345-238-4.

THOROVÁ, Kateřina (2015). *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 575 s. ISBN 978-80-262-0714-6.

TICHOTOVÁ, Lenka (2018). *Masturbační aktivity a fantazie obyvatel České republiky*. Praha. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Prof. PhDr. Petr Weiss Ph.D.

TOKUNAGA, Robert a Paul WRIGHT, Joseph ROSKOS (2019). *Pornography and Impersonal Sex*. Human Communication Research, Volume **45**, Issue 1, Leden 2019, s. 78–118, <https://doi.org/10.1093/hcr/hqy014>

ÚZIS (2022). *Pohlavní nemoci 2018* [online]. Praha. Ústav zdravotnických informací a statistiky. 20 s. [cit. 24.03.2022]. Dostupné z: <https://www.uzis.cz/res/f/008360/pohl2018.pdf>

VANIČKOVÁ, Eva (2007). *Dětská prostituce*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, 141 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2218-4.

WANG, Z. Y., M. HU, T.L. YU, J. YANG (2019). *The Relationship between Childhood Maltreatment and Risky Sexual Behaviors: A Meta-Analysis*. International Journal of Environmental Research and Public Health. 2019; **16**(19): 3666. <https://doi.org/10.3390/ijerph16193666>

WEISS, Petr a Jaroslav ZVĚŘINA (2009). Sexuální chování české populace. *Urologie pro praxi*. Olomouc: Solen, **10**(3), 4 s. ISSN 1213-1768.

WEISS, Petr a kol. (2010). *Sexuologie*. Praha: Grada Publishing, xiii, 724 s. ISBN 978-80-247-2492-8.

ZIMBARDO, Philip G. a Nikita D. COULOMBE (2017). *Odpojený muž: jak technologie připravuje muže o mužství a co s tím*. Přeložili Libuše ČÍŽKOVÁ a Kateřina KLABANOVÁ. Praha: Grada publishing, 280 s. ISBN 978-80-247-5797-1.

ZVĚŘINA, Jaroslav (2003). *Sexuologie (nejen) pro lékaře*. Brno: CERM, 287 s. ISBN 8072042645.

ŽIVOT BEZ ZÁVISLOSTÍ (2022). *Komplexní program primární prevence. Programy všeobecné primární prevence* [online]. Život bez závislostí z. s. [cit.16.03.2022]. Dostupné z: <https://www.zivot-bez-zavislosti.cz/programy-prevence/vseobecna-primarni-prevence/>

Seznam zkratk

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

MVČR – Ministerstvo vnitra České republiky

MZČR – Ministerstvo zdravotnictví České republiky

NÁRODNÍ STRATEGIE PRIMÁRNÍ PREVENCE – Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027

NPI – Národní pedagogický institut

PCPP – Pražské centrum primární prevence

RVP – Rámcový vzdělávací program

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

STD – Pohlavně přenosné choroby

ÚZIS – Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky

Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek:

Tabulka č. 1: Setkání s intimním obsahem na internetu podle věku.....	40
Tabulka č. 2: Setkání s intimním obsahem na internetu podle tříd.....	40
Tabulka č. 3: Setkání s masturbací nebo obnažováním na videochatových portálech	42
Tabulka č. 4: Věková hranice legálního šíření vlastní intimní fotografie či videa – podle tříd.....	42
Tabulka č. 5: Zaslání vlastní intimní fotky či videa někomu jinému – podle tříd.....	43
Tabulka č. 6: Příjemci intimní fotky či videa respondentů.....	43
Tabulka č. 7: Absolutní četnost odpovědí na položku č. 17 – dělení podle tříd a škol.....	44
Tabulka č. 8: Používání antikoncepce respondenty – absolutní četnost.....	46
Tabulka č. 9: Čtyřpolní tabulka pro test nezávislosti chí-kvadrát – Sledování pornografie.....	49
Tabulka č. 10: Čtyřpolní tabulka pro test nezávislosti chí-kvadrát – Zvýšené sledování pornografie.....	50
Tabulka č. 11: Výčet respondenty jmenovaných portálů s pornografickou tematikou – absolutní četnost.....	51

Seznam grafů:

Graf č. 1: Relativní četnost odpovědí na setkání se s intimním obsahem – celý vzorek.....	41
Graf č. 2: Relativní četnost odpovědí na setkání se s intimním obsahem – podle data narození.....	41
Graf č. 3: Navštěvování videochatových portálů.....	42
Graf č. 4: Setkání s masturbací a obnažením.....	42
Graf č. 5: Konverzace se členem rodiny o rizicích spojených se sexem/sexualitou.....	44
Graf č. 6: Konverzace s vyučujícími o rizicích spojených se sexem/sexualitou.....	44
Graf č. 7: Relativní četnost odpovědí na položku č. 17 v rámci tříd – dělení podle tříd a škol.....	44
Graf č. 8: Témata sexuálního chování probíraná vyučujícími s respondenty – relativní četnost.....	45
Graf č. 9: Míra používání antikoncepce respondenty – relativní četnost.....	46
Graf č. 10: Počet sexuálních partnerů od prvního pohlavního styku respondentů.....	46
Graf č. 11: Odpovědi respondentů na položku č. 21 – absolutní a relativní četnost (%).....	47
Graf č. 12: Odpovědi respondentů na položku č. 22 – absolutní a relativní četnost (%).....	47
Graf č. 13: Odpovědi respondentů na dotazníkovou položku č. 19 – relativní četnost.....	48
Graf č. 14: Odpovědi respondentů na dotazníkovou položku č. 27 – relativní četnost.....	48
Graf č. 15: Frekvence sledování pornografických videí respondenty v rámci jednoho měsíce – relativní četnost.....	51

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 1: Dotazník

Vážený žáci,

jmenuji se Štěpán Balík a studuji Učitelství společenských věd a anglického jazyka. Tento dotazník se zaměřuje na sexuální chování na 2. stupni základních škol a gymnázií. Je zcela anonymní a jeho pravdivým vyplněním nám poskytnete důležité výsledky z této oblasti.

Mockrát děkuji za Vaši ochotu a čas, který jste si našli na vyplnění několika otázek v tomto dotazníku.

1. Jaké je tvoje biologické pohlaví?

- Muž
- Žena

2. Na jakou chodíš školu?

- Základní škola
- Osmileté gymnázium
- Šestileté gymnázium

3. Do kolikátého chodíš ročníku?

- 6. ročník ZŠ (Prima)
- 7. ročník ZŠ (Sekunda)
- 8. ročník ZŠ (Tercie)
- 9. ročník ZŠ (Kvarta)

4. Ve kterém roce jsi se narodil?

- 2004
- 2005
- 2006
- 2007
- 2008
- 2009
- 2010
- 2011
- 2012
- 2013

5. Setkal jsi se už někdy na internetu s intimní fotografií, videem nebo jiným intimním obsahem, který by byl volně dostupný na internetu nebo by ti ho někdo poslal?

- Ne.
- Ano, s fotografií i s videem.
- Ano, ale pouze s fotografií.
- Ano, ale pouze s videem.

(Přesun na položku č.12)

6. Navštěvuješ někdy nějaké videochatové portály? (Chatroulette, Omegle, OmeTV a jiné)

- Ano
- Ne

(Přesun na položku č.8)

7. Narazil jsi na takových portálech na nějaké obnažování nebo i masturbaci ze strany ostatních uživatelů?

- Ne
- Ano

8. Znáš nějaké internetové portály s pornografickou tematikou?

- Ne
- Ano

9. Pokud ANO, uveď prosím, jaké portály to jsou.

.....

10. Sledoval jsi někdy na internetu videa s pornografickou tematikou?

- Ano
- Ne

(Přesun na položku č.12)

11. Odhadem, jak často jsi v posledním měsíci sledoval pornografická videa?

- Nesledoval
- Jednou měsíčně
- Párkrát měsíčně
- Jednou týdně
- Párkrát týdně
- Jednou denně
- Vícekrát denně

12. Od kolika let si myslíte, že je legální udělat si obnažené selfie a poslat ho někomu jinému?

- Je to chyták, legální je to vždycky.
- 12 let
- 10 let
- 15 let
- 18 let

13. Poslal/a BY JSI někdy svoje intimní video nebo fotografii někomu, koho znáš pouze na internetu?

- Ano, fotku i video
- Ano, ale pouze video
- Ano, ale jen fotku
- Ne

14. Poslal/a JSI někdy svoje intimní video nebo fotografii někomu jinému?

- Ano, fotku i video
- Ano, ale pouze video
- Ano, ale jen fotku
- Ne

(Přesun na položku č.16)

15. Komu jsi své video/fotografii poslal? (Pokud ti ani jedna odpověď nevyhovuje, napiš vlastní odpověď do kolonky „Jiná...“.)

- Příteli/přítelkyni
- Krátké známosti
- Člověku, který se mi líbil
- Současnému kamarádovi/kamarádce
- Člověku, se kterým jsme se znali jen na internetu
- Bývalému kamarádovi/kamarádce
- Jiná: .....

16. Bavil jsi se s někým z rodiny o rizicích spojených se sexem a sexualitou v běžném životě a na internetu?

- Ano
- Ne

17. Bavili jste se ve škole s vyučujícími o nějakých rizicích spojených se sexem a sexualitou v běžném životě a na internetu?

- Ne
- Ano

(Přesun na položku č.19)

18. O jakých tématech jste se s vyučujícími bavili? (Můžeš vybrat jednu nebo i více možností. Pokud ti žádná možnost nevyhovuje, napiš nám prosím, o čem jste se s vyučujícími bavili do možnosti „Jiné...“.)

- Intimní hygiena
- Sexuální zdrženlivost
- Pornografie
- Sexting a kybergrooming
- Pohlavní (genderová) identita
- Předčasná sexuální zkušenost
- Dobrovolný vzájemný souhlas s pohlavním stykem
- Sexuálně přenosné choroby
- Druhy antikoncepce a její používání
- Problémy spojené s těhotenstvím a rodičovstvím mladistvých
- Jiná: .....

19. Kdybys slyšel/a, že na tvoji SPOLUŽAČKU volá na ulici někdo nemravné nebo oplzlé poznámky, zastal/a by ses jí?

- Ano
- Ne
- Nevím

20. Víš, co to znamená „mít pohlavní styk“? (Jinak také „Mít sex“, „Milovat se“, „Dělat to“)

- Ne *(Přesun na položku č.27)*
- Ano

21. Je podle tvého názoru pohlavní styk před 15 rokem věku nějakým způsobem nebezpečný pro zdraví dívek?

Vůbec

Velmi nebezpečný

22. Je podle tvého názoru pohlavní styk před 15 rokem věku nějakým způsobem nebezpečný pro zdraví chlapců?

Vůbec

Velmi nebezpečný

23. Měl/a jsi někdy pohlavní styk?

- Ne. *(Přesun na položku č.27)*
- Ano.

24. Proběhl tvůj první pohlavní styk s použitím ochranných pomůcek a metod antikoncepce?

- Ne, bez ochranných pomůcek a antikoncepce.
- Ano, s kondomem, bez jiné antikoncepce.
- Ano, s kondomem a s hormonální antikoncepcí.
- Jiná: .....

25. Měl/a jsi někdy pohlavní styk bez ochrany s někým, koho jsi znal jen krátce?

- Ano.
- Ne.

26. Kolik jsi měl/a od svého prvního pohlavního styku sexuálních partnerů?

- Jednoho, toho stejného.
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9 a více

27. Kdybys slyšel/a, že na tvého SPOLUŽÁKA volá na ulici někdo nemravné nebo oplzlé poznámky, zastal/a by ses ho?

- Ano
- Ne
- Nevím

Velice vám děkuji za vyplnění dotazníku! V případě jakýchkoliv otázek mě můžete kontaktovat na e-mailové adrese: balik.stepan@email.cz

Děkuji za Vaši účast a přeji příjemný den.

Štěpán Balík

Univerzita Palackého v Olomouci

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Štěpán Balík
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	doc. PhDr. René Szotkowski, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Rizikové sexuální chování u žáků 2. stupně základních škol a víceletých gymnázií
Název v angličtině:	High-risk Sexual Behavior among Pupils in the Secondary Stage of Elementary Schools and Gymnasiums
Anotace práce:	Bakalářská práce se zaměřuje na rizikové sexuální chování u žáků druhého stupně základních škol a gymnázií ve Znojmě. Teoretická část vymezuje rizikové chování ve vztahu k sociálně patologickým jevům, popisuje různé teorie jeho vzniku a rozpracovává rizikové sexuální chování, jeho projevy a primární prevenci. Empirická část popisuje současný stav zkoumané problematiky a následně přípravu, průběh a výsledky výzkumného šetření. Cílem výzkumného šetření bylo popsat rizikové sexuální chování u vybraných žáků druhého stupně základních škol a gymnázií a zjistit, v jakém věku se žáci s tímto typem rizikového chování setkali a jak jsou o něm informováni.
Klíčová slova:	rizikové chování, rizikové sexuální chování, adolescence, základní škola, gymnázium,
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis focuses on risky sexual behavior among pupils of the secondary stage of elementary schools and grammar schools in Znojmo. The theoretical part defines risk behavior in relation to socially pathological phenomena, describes different theories of its origin and elaborates on risky sexual behavior, its manifestations and primary prevention. The empirical part describes the current state of the researched issue and subsequently the preparation, conduct and results of the research investigation. The aim of the research investigation was to describe risky sexual behavior among selected pupils in the secondary stage of elementary schools and grammar schools and to find out at what age have pupils encountered this type of risk behavior and how they are informed about it.
Klíčová slova v angličtině:	risk behavior, risky sexual behavior, adolescence, elementary school, grammar school,
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Dotazník
Rozsah práce:	70 stran
Jazyk práce:	čeština